

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE V EVROPI

Ljubljana, november 2003

BOŠTJAN CANKAR

IZJAVA

Študent Boštjan Cankar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Maje Makovec Brenčič in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 18.11.2003

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. TEORIJA MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE.....	2
1.1 POJEM MEDNARODNA EKONOMSKA INTEGRACIJA	2
1.2 RAZLOG ZA NASTANEK MEDNARODNIH EKONOMSKIH INTEGRACIJ.....	4
1.3 INTEGRACIJSKI PRISTOPI.....	4
1.4 POLITIČNI IN GOSPODARSKI VIDIK MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE	6
1.5 VRSTE MEDNARODNIH EKONOMSKIH INTEGRACIJ	8
1.6 STOPNJE INTEGRACIJ	10
1.7 UČINKI INTEGRACIJE	12
1.8 NEODVISNOST	16
2. EKONOMSKE INTEGRACIJE V EVROPI.....	18
2.1 EVROPSKA SKUPNOST ZA PREGOVOR IN JEKLO (ESPJ).....	18
2.2 EVROPSKA GOSPODARSKA SKUPNOST (EGS)	19
2.3 EVROPSKA SKUPNOST ZA ATOMSKO ENERGIJO (EURATOM)	20
2.4 EVROPSKA SKUPNOST (ES)	21
2.5 EVROPSKA UNIJA (EU).....	22
2.5.1 Zgodovina EU	22
2.5.2 Širitev EU	23
2.5.3 Trije stebri EU	23
2.5.4 Institucije EU	24
2.5.4.1 Evropska komisija.....	24
2.5.4.2 Svet Evropske unije.....	24
2.5.4.3 Evropski parlament	25
2.5.4.4 Evropski svet.....	25
2.5.4.5 Sodišče Evropskih skupnosti.....	25
2.5.4.6 Računsko sodišče	25
2.5.4.7 Ekonomsko - socialni odbor.....	25
2.5.4.8 Odbor regij	25
2.5.4.9 Evropska centralna banka	26
2.5.4.10 Evropska investicijska banka	26
2.6 EVROPSKA CONA SVOBODNE TRGOVINE (EUROPEAN FREE TRADE AREA - EFTA) .	26
2.7 SREDNJEVROPSKI PROSTOTRGOVINSKI SPORAZUM (CENTRAL EUROPEAN FREE TRADE AGREEMENT - CEFTA).....	27
3. ANALIZA NEKATERIH UČINKOV MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE NA PRIMERU EU S POMOČJO IZBRANIH EKONOMSKIH KAZALNIKOV	28
3.1 ANALIZA S POMOČJO BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA	28

3.2	ANALIZA TRGOVINSKIH TOKOV.....	31
3.3	SLOVENIJA IN EU.....	33
3.3.1	Primerjava s pomočjo bruto domačega proizvoda.....	33
3.3.2	Primerjava s pomočjo trgovinskih tokov.....	34
	SKLEP.....	36
	LITERATURA.....	38
	VIRI.....	39
	SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV IN SIMBOLOV	

UVOD

Svet postaja ekonomsko, komunikacijsko in na številne druge načine vse bolj povezana celota. Države se med seboj povezujejo, sodelujejo pri skupnih projektih, podpisujejo razne sporazume, postajajo članice številnih združenj, organizacij in integracij.

Namen tega diplomskega dela je raziskati ozadje teh procesov, poiskati vzroke zanje in jih poskušati razložiti. Pri vsem tem pa se ne osredotočam na celotno problematiko, temveč je jedro mojega dela obravnava mednarodnih ekonomskih integracij. Prav tako se ne osredotočam na celotni svet, pač pa le na Evropo.

Diplomsko delo je razdeljeno na tri dele (tako vsebinsko kot tudi oblikovno (3 poglavja)). V prvem poglavju predstavljam temelje analize. To je tudi razlog, da je to poglavje nekoliko bolj obsežno. Poglavje samo vsebuje kar osem podpoglavij in je v celoti teoretično. V njem najprej opredeljujem osnovni in hkrati osrednji pojem diplomskega dela - mednarodno ekonomsko integracijo. V nadaljevanju navajam razloge za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij, integracijske pristope ter politični in gospodarski vidik mednarodne ekonomske integracije. Sledi podpoglavje o vrstah mednarodnih ekonomskih integracij, ki vsebuje zelo natančen pregled le - teh. V zadnjih treh temah uvodnega poglavja predstavljam še stopnje in učinke integracij ter vedno aktualno vprašanje neodvisnosti v povezavi z vstopom v mednarodno ekonomsko integracijo.

V drugem delu počasi prehajam na bolj otipljive stvari - ekonomske integracije v Evropi. V strnjeni obliki predstavljam ekonomske integracije na področju Evrope, od Evropske skupnosti za premog in jeklo pa vse do Evropske unije, Evropske cone svobodne trgovine in Srednjeevropskega prostotrgovinskega sporazuma. Pri tem nekaj več pozornosti posvečam Evropski uniji. Predstavljam njeno zgodovino, širitev, tri stebre ter institucije.

Zadnje poglavje je v celoti empirično. V njem raziskujem nekatere učinke mednarodne ekonomske integracije na primeru Evropske unije. Pri tem si pomagam z izbranimi ekonomskimi kazalniki (BDP, BDP na prebivalca v standardih kupne moči in trgovinskimi tokovi). V zadnjem delu tega poglavja poskušam najti mesto Slovenije v EU ter s pomočjo prej omenjenih kazalnikov napovedujem nekatere posledice njene vključitve.

Diplomsko delo končujem s sklepom, v katerem so zbrane ugotovitve, ki izhajajo iz diplomskega dela.

1. TEORIJA MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE

1.1 Pojem mednarodna ekonomska integracija

Pojem integracija ima veliko različnih pomenov, pod katerimi si lahko predstavljamo najrazličnejše stvari, stanja, procese in podobno. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1991, str. 55) lahko preberemo, da integracija pomeni povezovanje posameznih enot, delov v večjo celoto, združevanje. Podobno navaja Verbinc (1968, str. 303), ki integracijo enači z združevanjem, sestavljanjem, povezovanjem v celoto. Izraz se uporablja v številnih besednih zvezah, v najrazličnejših področjih, vrstah literature itd. Tudi če se omejimo le na področje ekonomije, kaj hitro pridemo do spoznanja, da ga avtorji uporabljajo zelo različno.

Deli, ki se povezujejo, so lahko različni in ravno zaradi tega lahko govorimo o integracijah na najrazličnejših področjih. V mednarodnih odnosih so najpomembnejši deli države, ločimo pa še vrsto integracij, ki zajemajo različne dele ekonomskega, socialnega, političnega in vojaškega delovanja (Hartman, 1990, str. 4).

Machlup (1977, str. 3) ugotavlja, da se je pojem integracija v ekonomiji sprva uporabil za povezovanje podjetij v kartele, koncerne, truste in spojitve. V smislu povezovanja posameznih gospodarstev v večja gospodarska področja, pa ima beseda integracija zelo kratko zgodovino.

Začetek sega v obdobje med 1930 - 1942, ko se je v nekaterih delih pojavil nasprotni pojem - ekonomska dezintegracija. V istem obdobju lahko zasledimo tudi pojem proizvodno - ekonomska ter izvozna integracija, ki se je nanašal na medsebojno povezanost evropskih držav kar zadeva izvoz in uvoz surovin in polizdelkov. Vlade v Washingtonu, Londonu, Parizu in v drugih prestolnicah pomembnih držav, so pojem integracija začele uporabljati šele leta 1947. Leto kasneje pa se je začela pojavljati v številnih govorih in uradnih dokumentih. Vse do tlej so vedno govorili o ekonomskih kooperacijah, liberalizaciji, unifikaciji, carinski uniji itd. (Machlup, 1977, str. 4 - 12).

Jovanović (1998, str. 5 - 8) navaja več definicij mednarodne ekonomske integracije, med njimi jo avtorji definirajo različno:

- Balassa jo definira kot proces (dinamični koncept) in kot stanje (statični koncept). V prvem smislu to pomeni odpravljanje diskriminacije med različnimi državami, kot stanje pa pomeni odsotnost različnih oblik diskriminacije.
- El - Agraa podaja definicijo mednarodne ekonomske integracije kot dejanje dveh ali več držav, s katerimi se strinjajo, da bodo težile k skupnim ciljem in vodile skupne

politike. V drugi definiciji pa pravi, da je to proces, v katerem se odstranijo vse diskriminatorne ovire za trgovanje med sodelujočimi narodi ter ustanovijo določeni elementi medsebojnega sodelovanja.

- Drysdale in Garnaut gledata na integracijo kot na gibanje, ki pripelje k eni sami ceni za blago, storitev ali produkcijski faktor. V primeru, da želimo v celoti zaobjeti pojem integracije, pa moramo vključiti še politike, ki sprožijo omenjeno gibanje.
- Pinder ugotavlja, da je to odstranjevanje diskriminacije med ekonomskimi subjekti članic in ustvarjanje ter uporabo usklajenih in skupnih politik v dovolj velikem obsegu, tako da se zagotovi izvedba glavnih ekonomskih ciljev.
- Panić razlikuje med odprtostjo, integracijo in medsebojno odvisnostjo. Ekonomija je odprta, če ima malo ovir za mednarodno trgovino ter mobilnost produkcijskih faktorjev. Odprtost ekonomije pa še ne pomeni, da je integrirana v mednarodni ekonomski sistem. Mednarodna integracija nastopa v svojem pravem pomenu le tedaj, ko vključuje aktivno sodelovanje v mednarodni izmenjavi dela. Za dve ali več ekonomij lahko rečemo, da sta medsebojno odvisni v primeru, ko sta povezani do take mere, da je ekonomski razvoj ene države značilno pod vplivom ekonomske situacije in politike v državi partnerici.
- Tinbergen definira pozitivno in negativno ekonomsko integracijo. Prvo opredeljuje kot uravnavanje obstoječih in postavljanje novih politik in institucij, ki so oborožene z močjo prisile, za katero stoji država. Negativno pa enači z odpravo diskriminatornih in restriktivnih institucij in uvajanjem svobode za ekonomske transakcije.

Med različnimi oblikami sporazumov med dvema oziroma več državami je potrebno omeniti predvsem dve obliki (Kumar, 1989, str. 109):

- meddržavne sporazume o postopnem ekonomskem povezovanju in združevanju nacionalnih ekonomskih prostorov in
- sporazume o skupnem urejanju posameznih vidikov medsebojnih ekonomskih zvez in tokov.

Prvo skupino meddržavnih sporazumov pogosto označujemo s skupnim pojmom ekonomska integracija. Druga vrsta sporazumov, ki se omejuje na oblikovanje skupnih pravil glede razvoja in usmerjanja izbranih zunanjeekonomskih zvez in tokov, običajno povzroča ustanavljanje različnih mednarodnih organizacij.

Iz zgoraj navedenih definicij različnih avtorjev je očitno, da je težko dati neko splošno definicijo mednarodne ekonomske integracije, oziroma so pogledi nanjo zelo različni.

1.2 Razlog za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij

Mnenja o razlogih za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij različnih teoretikov in ekonomistov se razlikujejo, vendar se večina slovenskih strinja s Kumarjevim. Po njegovem je temeljni razlog za sklepanje sporazumov o oblikovanju ekonomske integracije več držav povezan z ugotovitvijo, da pospešeno medsebojno ekonomsko sodelovanje, ki se razvije v pogojih, s sporazumom povzročene zmanjševanja ovir (ki so sicer specifične za mednarodne ekonomske odnose), omogoča nekatere ugodne ekonomske pa tudi politične učinke (Kumar, 1989, str. 111).

In kateri so ti učinki oziroma koristi? Kumar (1989, str. 111) navaja šest najpogostejših, ki nastajajo na temelju ekonomskih odnosov med državami članicami integracije in jih te tudi pričakujejo:

1. povečanje proizvodnje v državi zaradi specializacije, ki nastane kot posledica uveljavitve načel primerjalnih prednosti med članicami v pogojih vse bolj liberaliziranega medsebojnega ekonomskega sodelovanja;
2. pocenitev proizvodnje zaradi lažjega uveljavljanja stroškovnih načel masovne proizvodnje v pogojih razširjenega tržišča in okrepljene proizvodne specializacije;
3. izboljšanje odnosov menjave med državami članicami glede na ostali svet (ob širšem in tesnejšem ekonomskem sodelovanju držav članic);
4. trajnejše izboljševanje ekonomičnosti poslovanja zaradi povečane konkurence med proizvajalci iz različnih držav;
5. lažje prestrukturiranje proizvodnje v posamezni državi članici;
6. lažje uresničevanje in uveljavljanje skupnih političnih in ideoloških ciljev.

1.3 Integracijski pristopi

V teoriji ekonomskih odnosov s tujino so se oblikovala številna, pogosto zelo nasprotna stališča o resnični narodnogospodarski koristnosti posameznih oblik ekonomskega integriranja. Deloma lahko to pojasnimo s tem, da ločimo tri teoretične in praktične poti, po katerih je mogoče uresničevati sporazum o ekonomskem integriranju (Kumar, 1989, str. 112):

- **tradicionalni oz. tržni model ekonomske integracije:** integracijski sporazumi, ki temeljijo na tem modelu, skušajo koristnost integracije uresničiti preko postopnega

odpravljanja vseh razlik med nacionalnimi trgi držav članic (integracije na področju zunanje trgovine);

- **model celovite integracije:** zajema vse teoretične in praktične elemente tržnega pristopa s tem, da jih dopolnjuje z aktivnostmi, ki odpravljajo tudi druge ekonomske razlike med državami. Ta pristop naj bi bil primeren predvsem za integriranje držav v razvoju zaradi nerazvitosti trga, oziroma zaradi elementov, ki omejujejo učinkovito delovanje trga držav v razvoju. Čisti tržni pristop pri razvoju ekonomske integracije med državami v razvoju namreč najpogosteje ni učinkovit. Celovito integracijo običajno označujemo s pojmom ekonomske unije, to je integracija vseh ekonomskih zvez in tokov v nov enoten ekonomski prostor;
- **model funkcionalnih integracij.**

V nadaljevanju si pogledimo posebnosti naštetih pristopov s pomočjo naslednjega prikaza.

Tabela 1: Značilnosti in razlike med integracijskimi pristopi

	Tržni pristopi	Pristopi celovitega povezovanja	Funkcionalno povezovanje
TEORETIČNE OSNOVE	Temelji pretežno na teoriji carinske unije in neoklasični teoriji zunanje trgovine.	Temelji na modernih teorijah ekonomskih integracij in na zaščitnih ter intervencionističnih načelih s področja mednarodnih ekonomskih odnosov.	Temelji na interdisciplinarnem teoretičnem pristopu, ki poudarja pomen splošne razvojne teorije. Zgolj zunanjetrgovinska teorija je ocenjena za vsebinsko preveč ozko osnovo.
RAZVOJNE POSEBNOSTI	Postopek integracije je definiran kot postopno združevanje nacionalnih trgov preko liberalizacije zunanje trgovine. Končni cilj je oblikovanje enotnega trga.	Postopek integracije naj bi omogočil oblikovanje novega regionalnega ekonomskega prostora. Takšen cilj zahteva postopno uskladitev ekonomske in socialne politike, kar omogoča doseganje ekonomske ali celo politične unije.	Postopek tovrstnega integriranja je sestavni del strategije ekonomskega razvoja držav članic (najpogosteje držav v razvoju). Povezovanje ni omejeno zgolj na trg, je kompleksno s številnimi posebnostmi.

Tabela 1 (nadaljevanje)

	Tržni pristopi	Pristopi celovitega povezovanja	Funkcionalno povezovanje
INTEGRACIJA IN KORISTNOST SODELOVANJA ČLANIC	Praviloma niso razviti mehanizmi, ki bi omogočali enakomernejšo delitev koristi od integracije med države članice. Takšne integracije običajno ne potrebujejo posebnih skupnih ustanov. Ekonomska samostojnost članic ostane najpogosteje, glede na tretje države, skoraj nespremenjena.	Različna distribucija koristi od integracije med članice je sestavni del integracijskega procesa. Posebna skupna ustanova zato skrbi za ukrepe, ki pretirano neenakomerno razdelitev škod in koristi med članicami časovno nevtralizira.	Zaradi različne razdelitve koristi naj bi ta integracija razvila posebna sredstva za pomoč državam, ki imajo težave zaradi nastajajoče integracije.
VLOGA DRŽAVE	Zaradi poudarka na vlogi in pomenu trga ta pristop zavrača potrebo po državnem usmerjanju tega področja.	Takšno obliko integracije lahko razvijajo le države, kjer je njihova ekonomska funkcija močno razvita.	Ob pomembni ekonomski vlogi države je za uspeh tovrstnih integracij potreben tudi relativno razvit javni sektor proizvodnje.
VPLIV INTEGRACIJE NA RAZVOJ MEDNARODNIH EKONOMSKIH ODNOSOV	Integracijski proces te vrste naj bi bil za razvoj svetovnega trgovinskega sodelovanja manj škodljiv kot pa razne oblike individualnega državnega protekcionizma.	Razvoj svetovnih ekonomskih odnosov je relativno zanemarjen. V ospredju so interesi skupine držav, ki razvijajo integracijo. Šele uspešna integracija naj bi ugodno vplivala na razvoj ekonomskega sodelovanja v svetu.	Za države v razvoju predstavlja tako razumljen proces integracij predvsem eno od sredstev za uveljavitev načel kolektivne naslonitve na lastne sile.

Vir: Kumar, 1989, str. 113 - 114.

1.4 Politični in gospodarski vidik mednarodne ekonomske integracije

Proučevanje integracije ima danes popolnoma nov pomen, saj gre poleg učinkov povezovanj narodnih gospodarstev s stališča mednarodne menjave, še za celo vrsto globalnih vprašanj (pomen skupnega ekonomskega položaja držav, ki se povezujejo,

posledice meddržavnega povezovanja na države izven teh integracij, učinki procesov povezovanja na ekonomijo,...). Poleg teh vprašanj pa gre pri vsem tem tudi za analizo političnih ciljev, ki se jih poskuša s procesom integriranja uresničiti. Prav na podlagi slednjega, je prišlo v teoriji mednarodne ekonomske integracije do različnih konceptov, ki se lahko sistematizirajo v dve osnovni skupini. V prvi skupini so avtorji, ki zastopajo stališča, ki gledajo na integracijske procese prvenstveno preko političnih procesov. Druga skupina pa spremlja integracijske procese skozi ekonomske odnose (Mileta, 1988, str. 59 - 60). Na osnovi tega se lahko vprašamo, kateri dejavniki igrajo primarno vlogo v procesu integriranja. Adamoviću (1987, str. 11 - 12) predstavlja enega od predpogojev za začetek procesa mednarodne ekonomske integracije podobnost pogledov na globalne svetovne probleme, kakor tudi obstoj skupnih zunanjepolitičnih izhodišč (zunanjepolitični dejavniki). Na področju notranjepolitičnih vprašanj pa naj bi bilo potrebno soglasje pri doseganju prioritete za t.i. "javne dobrine" (doseganje nekaterih socialno - političnih ciljev kot so npr. egalitarna družba, negovanje določene kulture, izobraževanje,...). Drugi argumenti, ki so prav tako v prid zagovornikov prve skupine, se naslanjajo na konkretne zgodovinske izkušnje. Lep primer je nastanek Evropske skupnosti za premog in jeklo, kjer so primarno vlogo odigrali politični dejavniki. Francoska državnikinja Jean Monnet in Robert Schuman sta pripravila plan, po katerem naj bi Francija in Nemčija imeli skupno proizvodnjo premoga in jekla. Solidarnost v proizvodnji pa naj bi povzročila to, da bi bila možnost za vojno med omenjenima državama (z Monnetovimi besedami) "ne samo nemogoča, temveč tudi materialno neizvedljiva" (Ladrech, Wegs, 1996, str. 143). Pojavljajo se tudi bolj specifični argumenti, ki ravno tako podpirajo prvo skupino. Na podlagi teh argumentov naj bi bil proces mednarodne ekonomske integracije na začetku pogojen z dejavniki politične narave, ki naj bi na samem začetku imeli večjo težo od drugih dejavnikov. Vendar pa naj bi čas in regionalna lokacija mednarodne ekonomske integracije pokazala, da samo politični dejavniki ne predstavljajo osnove tega procesa, ampak je le ta rezultat delovanja drugih dejavnikov ekonomske in socialne narave. Potek integracijskih procesov naj bi pokazal, da ekonomski razlogi vse bolj izpodrivajo politične in dobivajo dominantno mesto (Kovačević, 1981, str. 5). Alendarjeva (1985, str. 12) pa zagovarja drugo skupino, saj je mednarodna integracija predvsem ekonomskega značaja, vsaj v prvih, zgodnejših stadijih. Proces integriranja naj bi najprej pogojeval sodelovanje prvenstveno na ekonomskem področju. V kasnejših stadijih pa prerašča to sodelovanje v višje in intenzivnejše oblike, kar širi integracijski proces izven sfere ekonomije tudi na ostala področja družbenega in političnega življenja.

Proces nastajanja mednarodnih ekonomskih integracij naj bi bil v prvi vrsti predvsem ekonomski proces. Integracije so se razvijale od preprostega prostotrgovinskega območja pa vse do popolne ekonomske unije, kakršna je npr. danes EU. Pri tem gredo silnice v smeri oblikovanja tako popolne ekonomske kakor tudi politične unije. Kljub vsemu pa je osnovno vodilo, teoretično gledano, še vedno ekonomija. V praksi pa je politika imela, in še vedno ima, pogostokrat večjo težo kakor argumenti ekonomije kot stroke. Cardoso in Ferreira (2000, str. 403) navajata, da je bilo postavljenih veliko vprašanj na temo posledic

politične unije na avtonomijo in vpliv vseh držav članic EU. Po njunem vsaka oblika integracije običajno zmanjša svobodo političnega odločanja držav članic, kar ima posledično vpliv na vsa gospodarstva. Zaključimo lahko le, da sta oba dejavnika (politični in ekonomski) vključena v proces integriranja, od konkretnega primera pa je odvisno, kateri ima večji vpliv.

1.5 Vrste mednarodnih ekonomskih integracij

Obstajajo številni kriteriji, po katerih lahko mednarodne ekonomske integracije razdelimo oziroma jih obravnavamo. Hartman (1990, str. 11 - 14) jih navaja kar devet:

1. po prostoru, ki ga zajema:

- subregionalna,
- regionalna,
- intraregionalna,
- svetovna (globalna, univerzalna).

V tej zvezi govorimo o prostorski integraciji;

2. po širini vključenosti gospodarstva:

- parcialna, omejena samo na določene dele gospodarskega življenja. Tako lahko govorimo o sodelovanju na monetarnem področju, usklajevanju davčnih politik in podobno;
- sektorska, omejena na posamezne gospodarske sektorje (na primer nekatere gospodarske veje). Sektorsko integracijo lahko dalje delimo na horizontalno (iste veje) ali na vertikalno (različne veje in sektorji);
- totalna (splošna);

3. po metodi povezovanja narodnih gospodarstev:

- pozitivna (aktivna) ali negativna (pasivna). Za prvo so značilni aktivni ukrepi vlad držav članic integracij (na primer oblikovanje skupnih investicijskih fondov), za drugo pa so značilni samo ukrepi v smislu odstranjevanja ovir za medsebojno sodelovanje;
- spontana (funkcionalna) ali zavestna (institucionalna). Do prve vodijo sile svobodnega tržišča, do druge pa ukrepi držav članic;

4. po fazi reprodukcijskega procesa:

- tržna - gre za lajšanje mobilnosti blaga in storitev;

- proizvodna - poudarek je na bolj svobodnem gibanju produkcijskih faktorjev;

5. po nosilcih odločanja o ekonomski politiki je mednarodna ekonomska integracija lahko:

- omejena na koordinacije narodnih ekonomskih politik, ali pa
- sloni na skupnih institucijah, na katere države prenesejo del oblikovanja in izvajanja ekonomske politike;

6. integracija, ki se pojavlja v zadnjem času:

- projektna integracija. Je bolj fleksibilna in načeloma traja le v času izvajanja nekega projekta (na primer znanstveni projekti v okviru Eureke);

7. v zvezi s povezovanjem podjetij:

- vertikalna integracija (povezovanje podjetij, ki si sledijo v proizvodnem procesu) in v njenem okviru integracija nazaj, integracija naprej (angl. backward and forward integration);
- horizontalna (lateralna) integracija (povezovanje podjetij, ki so na isti stopnji v proizvodnem procesu oziroma proizvajajo enak ali podoben proizvod oziroma so enake stroke);
- cirkularna integracija (integracija, ki je delno vertikalna in delno horizontalna);
- diagonalna integracija (proizvajalec ali izvajalec si zagotovi (kupi) kontrolo podjetja, ki zanj vrši storitve potrebne za osnovno dejavnost proizvajalca oziroma izvajalca storitev);
- komplementarna integracija (dopolnjevanje raznovrstnih funkcij, na primer sodelovanje med oblačilno in obutveno industrijo);

8. glede na stopnjo oziroma fazo integracije (Balassova klasifikacija):

- cona svobodne trgovine (liberalizacija medsebojne trgovine),
- carinska unija (enotna zaščita proti tretjim državam),
- skupni trg (svobodno gibanje faktorjev znotraj grupacije),
- ekonomska unija (določena usklajenost nacionalnih ekonomskih politik) in
- totalna ekonomska integracija (enotna politika in nadnacionalna oblast).

9. glede na obliko in način mednarodnega poslovanja lahko ločimo:

- ekonomsko,
- organizacijsko,
- socialno,

- kulturno in
- vojaško integracijo.

1.6 Stopnje integracij

Sporazumi o ekonomskih integracijah se med seboj razlikujejo po številnih vsebinskih in formalnih značilnostih. Najbolj skromne oblike ekonomskega povezovanja med državami so usmerjene na postopno odpravljanje razlik v pogojih, ki določajo možnosti trgovinskih tokov. Predvsem skušajo države članice uskladiti in izenačiti pogoje za kroženje blaga med seboj. Članice tako postopno odpravljajo specifične ovire, ki so prisotne v medsebojni menjavi. Če države članice sporazuma o ekonomskem sodelovanju razširijo svoja prizadevanja na vse segmente razlik med možnostmi razvoja ekonomskih odnosov v posamezni državi oziroma med državami, smatramo, da oblikujejo povezavo, ki bo postopno privedla do oblikovanja novega enotnega ekonomskega prostora (Kumar, 1989, str. 109).

- V primeru, ko države skušajo oblikovati medsebojno ekonomsko povezavo, ki ni omejena le na trgovinske tokove, sklenejo sporazum o oblikovanju ekonomske unije. Ta predvideva postopno ekonomsko in politično združevanje držav članic sporazuma. Vse razlike med notranjimi in zunanji ekonomskimi odnosi držav članic izginjajo. Oblikovanje unije običajno poteka po stopnjah, ki si lahko slede v časovnem zaporedju, lahko pa se medsebojno tudi prepletajo. Temeljne stopnje v razvoju ekonomske unije več gospodarstev so (Kumar, 1989, str. 115):
  - trgovinska integracija (odprava vseh ovir na področju medsebojne trgovine članic);
  - integracija na področju produkcijskih faktorjev (odprava vseh omejitev na področju gibljivosti produkcijskih faktorjev med državami članicami);
  - integracija ekonomskih politik (poenotenje ekonomske politike z vsemi podpolitikami);
  - popolna ekonomska in politična integracija (ob ekonomskem poenotenju je dosežena tudi popolna združitev gospodarstev članic v nov enoten ekonomski prostor).

Podobno ugotavlja Vickerman (1992, str. 1 - 3), ki pot od prostotrgovinskega območja do gospodarske in monetarne unije opisuje v petih stopnjah integracije.

Jovanović (1998, str. 10) pa loči poleg omenjenih petih stopenj (oziroma tipov, kot pravi on) še prednostni carinski sporazum in delno carinsko unijo. Prednostni carinski sporazum predvideva, da so carinske stopnje med državami podpisnicami nižje v primerjavi s carinskimi stopnjami do tretjih držav. Delna carinska unija pa je vzpostavljena, ko sodelujoče države obdržijo svojo prvotno tarifo na medsebojno trgovino, za trgovanje s tretjimi državami pa uvedejo skupno zunanjo tarifo.

V nadaljevanju predstavljam ugotovitve Vickermana (1992, str. 1 - 3) (Tabela 2) in tipe mednarodnih ekonomskih integracij ter njihove značilnosti (Tabela 3).

Tabela 2: Pet stopenj integracije

Stopnja integracije	Definicija
1. Prostotrgovinsko območje	Območje, kjer so odpravljene vse ovire za trgovanje med državami članicami.
2. Carinska unija	Prostotrgovinsko območje + skupne zunanje tarife
3. Skupni trg	Carinska unija, ki opusti netarifne bariere, kot tudi restrikcijo na področju produkcijskih faktorjev
4. Ekonomska (gospodarska) unija	Skupni trg + fiksni menjalni tečaji + koordinacija makroekonomskih politik
5. Popolna ekonomska (gospodarska) in monetarna unija	Gospodarska unija + enotna valuta, centralna banka in skupna ekonomska politika

Vir: Vickerman, 1992, str. 1 - 3.

Tabela 3: Tipi mednarodnih ekonomskih integracij

Politični ukrep	Tip mednarodne ekonomske integracije				
	Prosto - trgovinsko območje	Carinska unija	Skupni trg	Ekonomska (gospodarska) unija	Popolna ekonomska (gospodarska) unija
Odprava tarif in kvot	DA	DA	DA	DA	DA
Skupna zunanja tarifa	NE	DA	DA	DA	DA
Mobilnost produkcijskih faktorjev	NE	NE	DA	DA	DA
Harmonizacija ekonomskih politik	NE	NE	NE	DA	DA
Popolna združitev ekonomskih politik	NE	NE	NE	NE	DA

Vir: Jovanović, 1998, str. 11.

Če primerjamo Tabeli 2 in 3 (na str. 11) lahko ugotovimo njune podobnosti. Vickerman¹ (1992, str. 1 - 3) razpravlja o stopnjah integracije, Jovanović (1998, str. 10 - 11) pa le - te poimenuje kot različne tipe integracij.

Integracijski proces ne poteka nujno postopno iz enega tipa integracije v drugega. Nastanek katerekoli tipa integracije je odvisen od medsebojnega sporazuma sodelujočih držav. Do spontane (tržne) integracije pride z delovanjem mednarodnih korporacij, bank in drugih finančnih institucij, pogosto brez vmešavanja vlad, medtem ko prihaja do zavestnih (institucionalnih) integracij z uradnimi dogovori med vladaми z namenom izločiti določene ali vse omejitve pri trgovanju in mobilnosti produkcijskih faktorjev v njihovih ekonomskih odnosih. Obstaja trden zgodovinski dokaz, da formalni način oblikovanja integracije teži k spontanemu in obratno. Odločitev o vključitvi v carinsko unijo, ali v katerikoli drug tip, pa je v bistvu vedno politična (Jovanović, 1998, str. 11).

1.7 Učinki integracije

V grobem obravnavajo avtorji učinke integracije na dva različna načina. Eni gledajo na to problematiko skozi prizmo carinske unije (to velja predvsem za predstavnike klasične teorije mednarodne ekonomske integracije, saj je za njih klasična teorija carinske unije osnovna oblika mednarodnega ekonomskega integriranja), drugi pa delijo učinke integracije na statične in dinamične (predstavniki sodobne teorije mednarodne ekonomske integracije²).

Hartman (1990, str. 16 - 17) navaja Avstrijski inštitut za gospodarsko raziskovanje³, ki ugotavlja, da lahko razdelimo integracijske učinke na statične in dinamične.

Statični učinki so:

- oblikovanje trgovine
- odvrčanje trgovine
- povečanje trgovine

O prvih dveh učinkih bom nekaj več besed posvetil v nadaljevanju, sedaj pa preidimo na učinek povečanja trgovine. Do tega pride, ker je po pocenitvi uvoza blaga (ki se po oblikovanju carinske unije uvaža raje iz države partnerice) po tem blagu zaradi nižje cene večje povpraševanje.

---

¹ Tudi Kumar uporablja termin stopnje integracije.

² Kljub temu, da spada Balassa v skupino predstavnikov sodobne teorije mednarodne ekonomske integracije, obravnava učinke integracije na konkretnem primeru carinske unije.

³ Oesterreichische Optionen einer EG - Annäherung und ihre Folgen. Wien : Das Oesterreichische Institut fuer Wirtschaftsforschung, 1998, str. 23 - 25.

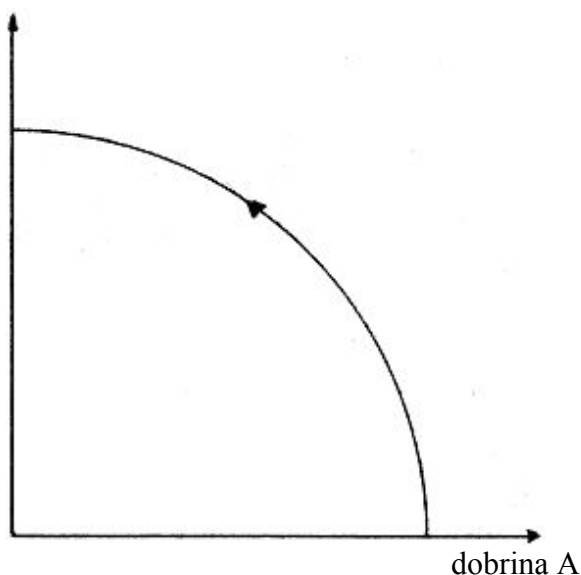
Dinamične učinke pa lahko opredelimo takole:

- strukturni učinek (zaradi večje konkurence se poveča potreba po prestrukturiranju v smeri bolj učinkovite proizvodnje);
- porabniška renta (večji konkurenčni pritisk poveča konkurenco (oziroma zmanjša stopnjo monopolnega obnašanja), tako da se cene zmanjšajo;
- zaradi večjega povpraševanja prodajnega trga (odprava vhodnih ovir) se poveča domača proizvodnja in se lahko uporablja ekonomija obsega;
- poveča se opremljenost s produkcijskimi faktorji (povečanje kapitala zaradi povečanja investicij).

Tako statične, kot tudi dinamične učinke lahko prikažemo s pomočjo krivulje proizvodnih možnosti. Statični učinki pomenijo teoretično premikanje po krivulji proizvodnih možnosti neke države (ob danih resursih in opremljenosti s produkcijskimi faktorji) oziroma prenos proizvodnje iz ene države v drugo (Slika 1).

Slika 1: Premikanje po krivulji proizvodnih možnosti (statični učinki)

dobrina B

Vir: Lasten prikaz.

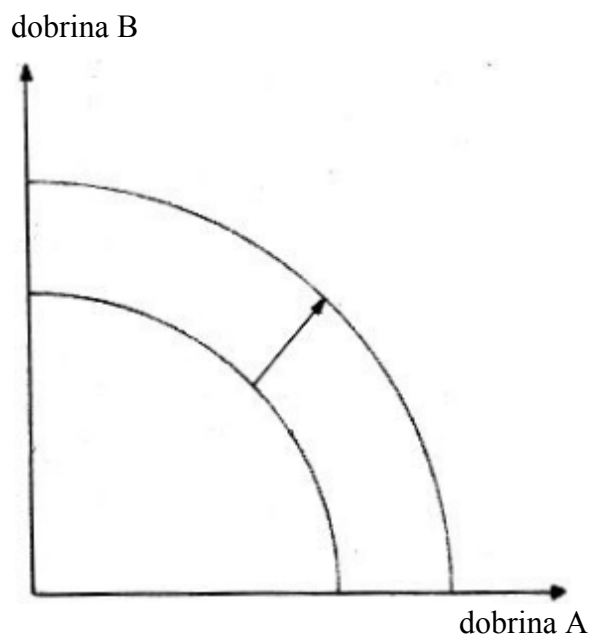
Dinamični učinki pa pomenijo premik krivulje proizvodnih možnosti navzven oziroma navzgor. Zaradi njih se ob večjem trgu povečajo proizvodne možnosti (glej Sliko 2, na str. 14).

Tudi Kovačević (1991, str. 1 - 21) razvršča učinke mednarodne ekonomske integracije v:

- statične, med katere prišteva:
  - učinka ustvarjanja in odvrčanja trgovine

- učinek substitucije med proizvodi
  - učinke na realokacijo proizvodnje
  - učinke na menjalna razmerja
- dinamične, med katere prišteva:
- učinke zaradi povečane konkurence
  - učinke ekonomij obsega
  - učinke na investicije

Slika 2: Premik krivulje proizvodnih možnosti navzgor (dinamični učinki)

Vir: Lasten prikaz.

Oblikovanje carinske unije ima za posledico vrsto različnih vzorcev trgovine med članicami unije in ostalim svetom. Yannopoulos (1988, str. 28) navaja pet virov motenj oziroma sprememb vzorcev trgovinskih tokov med državami članicami carinske unije in ostalim svetom⁴:

- pred integracijo cenejši uvoz iz držav nečlanic lahko nadomesti drag uvoz iz držav članic (angl. trade diversion);
- tretje države lahko doživijo porast izvoza v carinsko unijo v primeru, če so bile zunanje carinske stopnje nekaterih držav članic prej višje, kot je skupna sprejeta zunanja tarifa po vzpostavitvi carinske unije (angl. external creation trade);

- v drugih primerih lahko tretje države zaznajo upad trgovanja s članicami carinske unije, če je skupna zunanja carinska stopnja po oblikovanju unije višja (angl. external trade destruction);
- privlačnost trgov partnerskih držav lahko prepriča druge članice, da preusmerijo del svojega izvoza iz tretjih držav v območje carinske unije (angl. supply - side diversion);
- na trgovino s tretjimi državami vplivajo ukrepi držav članic unije, ki jih le - te izvajajo, da bi uravnotežile svoje plačilne bilance, na katere so vplivale spremembe v trgovini, ki so nastale zaradi oblikovanja carinske unije (angl. balance of payments induced adjustments).

V nadaljevanju predstavljam že prej omenjena statična učinka integracije - oblikovanje trgovine (angl. trade creation) in odvracanje trgovine (angl. trade diversion).

Balassa (1965, str. 18 - 19) razpravlja, ali carinska unija oblikuje trgovino ali jo odvrča. Oblikovanje trgovine se nanaša na povečanje trgovine med članicami carinske unije, odvracanje trgovine pa je posledica upada trgovine z državami zunaj unije oziroma zunanjim svetom. Oboje je posledica odstranitve notranjih trgovinskih ovir znotraj unije.

Učinka oblikovanja in odvracanja trgovine sta osnovana na konceptu blagostanja in kažeta vpliv oblikovanja carinske unije na alokacijo ekonomskih resursov znotraj unije in v tretjih državah. Če upoštevamo različne proizvodne stroške, je bolje, da povečanje oziroma zmanjšanje blagostanja, ki je posledica oblikovanja unije, pripišemo prihrankom pri stroških oziroma njihovem povečanju, kot pa spremembi v obsegu oblikovanja oziroma odvracanja trgovine. Prispevek k povečanju blagostanja se torej nanaša na prihranke pri stroških, ki so posledica premika nabav iz virov z višjimi stroški k virom z nižjimi stroški znotraj unije (pozitivni učinek). Zmanjšanje blagostanja pa se nanaša na večje proizvodne stroške v državi partnerici znotraj unije v primerjavi s cenejšo proizvodnjo v državi nečlanici unije (negativni učinek). Tako lahko namesto o oblikovanju in odvracanju trgovine govorimo o pozitivnih in negativnih proizvodnih učinkih integracije (Balassa, 1965, str. 19 - 20).

Balassa (1965, str. 20) v nadaljevanju razlikuje med učinki na proizvodnjo in učinki na potrošnjo. Proizvodni učinki so posledica premika nakupa iz dražjih domačih virov ponudbe na cenejše vire ponudbe države partnerice (pozitivni učinek) in iz cenejših tujih na dražje domače proizvajalce (negativni učinek). Učinki na potrošnjo pa so posledica zamenjave proizvodov iz držav partneric z domačimi in tujimi proizvodi.

---

⁴ Angleški izrazi virov motenj vzorcev trgovinskih tokov v tem diplomskem delu niso posebej prevedeni, saj je njihova vsebina dovolj podrobno razložena. Angleški izrazi so dodani na tem mestu, kakor tudi v nadaljevanju, zgolj informativno.

Učinki na potrošnjo lahko vodijo do izboljšanja oziroma poslabšanja blagostanja. Medtem ko odprava diskriminacije med domačim blagom in blagom držav partneric predstavlja napredek (pozitivni učinek na potrošnjo), na novo oblikovana diskriminacija med blagom partneric in blagom tujih držav na domačem trgu zmanjša blagostanje (negativni učinek na potrošnjo).

Proizvodni učinki imajo pozitivne posledice na blagostanje, če je povečanje nakupa blaga iz države članice carinske unije posledica bolj domačih kot pa tujih virov ponudbe. Pozitivni učinki potrošnje pa bodo prevladali, če bodo porabniki domače izdelke zamenjevali raje iz države partnerice kot s tistimi iz tujih držav.

Poleg realokacije obstoječih virov, pride do sprememb blagostanja, kot ugotavlja Balassa (1965, str. 21), še zaradi:

- ekonomije obsega,
- sprememb pogojev menjave,
- izsiljenih sprememb v učinkovitosti zaradi večje tuje konkurence in
- spremembe stopnje gospodarske rasti.

Balassa navaja Lipsey⁵, ki pravi, da se teoretiki z zadnjima dvema spremembama praktično niso ukvarjali.

1.8 Neodvisnost

Pogostokrat se slišijo kritike, da mednarodne ekonomske integracije zmanjšujejo neodvisnost neke države. Jovanović (1998, str. 12) temu nasprotuje saj je mnenja, da vedno kadar dve državi podpišeta pogodbo, s katero določita predmet sodelovanja in medsebojne obveznosti, izgubita na nek način del svoje neodvisnosti. Po njegovem se je bolj smiselno vprašati, ali prinaša dogovor med državama medsebojne skupne koristi. Ali rezultati opravičujejo odpovedi dela neodvisnosti?

Pričakovanje neto ekonomskega dobička v primerjavi s položajem, ko ne bi bilo integracije, je najbolj osnovna spodbuda za mednarodno ekonomsko povezovanje. Pričakovani zaslužki od zagotovljenega dostopa do večjega trga prispevajo k učinkovitosti pri uporabi produkcijskih faktorjev zaradi povečane konkurence, specializacije, ekonomij obsega, povečanja investicij (domačih in tujih), izboljšanju pogojev trgovanja, zmanjšanju tveganja in izenačenju cen produkcijskih faktorjev. Integracija bo uspešna, ko bo prišlo do sodelovanja in usklajevanje namesto dezintegriranih poskusov neodvisnih ekonomskih sil preko konfliktne politike. Nacionalna neodvisnost deluje kot združitev moči in ni potrebno,

---

⁵ Lipsey, R.G.: The Theory of Customs Unions : A General Survey, The Economical Journal, September 1960, str. 496.

da bi se ji sploh odrekli. Majhne in srednje velike odprte države morajo spoznati, da ne gre toliko za izbiro med nacionalno neodvisnostjo in mednarodno ekonomsko integracijo, kot za izbiro med eno in drugo obliko medsebojne odvisnosti. Če je eden od ciljev povečati konkurenčnost izdelkov in storitev neke male države in zagotoviti velike trge za njeno proizvodnjo v prihodnje, potem je vključevanje v mednarodne ekonomske integracije resna alternativa nacionalni svobodi pri izvajanju nadaljnje slabe ekonomske politike (Jovanović, 1998, str. 12).

Kakorkoli obravnavamo nacionalno neodvisnost oziroma suverenost, vedno tehtamo med njo in željo po ekonomski integraciji. Med najnižjo ter najvišjo stopnjo integracije delujeta v nasprotni smeri dvoje silnic. Prva silnica je težnja za suverenostjo, avtonomijo in individualnostjo gospodarstva (deluje v smeri od najnižje proti najvišji stopnji integracije), druga silnica ponazarja učinek ekonomije obsega, to je prednosti velikoserijske proizvodnje in delovanja na velikem prostoru (deluje od najvišje stopnje integracije proti najnižji). Čim bolj se želi gospodarstvo zaščititi pred sunki zunanjega trga ali se izolirati pred kakršnimi koli drugimi škodljivimi vplivi od zunaj ter zavarovati svoj individualni položaj, tem bolj bo tako gospodarstvo utrdilo svoje zunanje meje in preprečevalo svoboden pretok produkcijskih faktorjev preko meja. Pomikalo se bo proti nižjim stopnjam integracije. Hkrati s tem plača za to ekonomsko ceno v obliki višjih proizvodnih stroškov, slabše konkurenčnosti, neustrezne gospodarske strukture in nižjega življenjskega standarda. Čim bolj bo želelo gospodarstvo izrabiti prednosti ekonomij obsega in, denimo, zaradi majhnega obsega povečati trg ter prehajati na velikoserijsko proizvodnjo, tem bolj bo prisiljeno odpirati svoje meje s tujino, sproščati pretok produkcijskih faktorjev in enotiti svoj sistem z okoljem. S tem bo znižalo stroške, povečalo učinkovitost ter konkurenčnost in zvišalo življenjski standard. Cena, ki jo plača za to ekonomsko prednost, je neekonomske narave, namreč zmanjšanje avtonomije in individualnega odločanja. V načelu torej z intenziviranjem integriranja tehtamo med ekonomskimi ali gmotnimi vrednotami ter med neekonomskimi, nematerialnimi motivi (Bobek, Kenda, 2003, str. 178).

Postavlja se torej vprašanje, ali je domnevna izguba suverenosti nad državno, carinsko, monetarno, davčno politiko ali politiko vodenja deviznih tečajev resnično tako nevarna za ohranitev nacionalne kulture, socialne in tudi politične suverenosti. Bobek in Kenda (2003, str. 178) ugotavljata, da evropske izkušnje kažejo, da ta vzročna zveza ne obstaja, saj je nacionalna identiteta nekaj povsem drugega, kar pomeni, da še tako neovirano in prosto gibanje produkcijskih faktorjev ne bo privedlo do izgube nacionalne identitete in etničnih vrednot.

Lahko pa se tudi vprašamo, kdaj in zakaj se država odloči za eno ali drugo opcijo. V času krize, nestabilnosti ali večjih zunanjih premikov nacionalno gospodarstvo poudarja svojo suverenost in se želi zaščititi pred zunanjimi vplivi. Posebej v času vojne ali vojne zaradi ozemlja za nacijo ni višje sile, kot pridobiti lastno ozemlje in ustanoviti lastno nacionalno

državo. V takih okoliščinah je gmotna plat (ki bi jo zagotavljal večji trg in prosto trgovanje) povsem marginalna, obravnavala bi se celo kot nacionalno izdajstvo. Na drugi strani pa v času stabilnosti, trajnega miru, visoke stopnje strpnosti, priznavanja drugačnosti, morda tudi višje civilizacijske ravni, ko je torej nacionalna identiteta, njena kulturna dediščina, etnični običaji ipd. na določenem prostoru niso ogroženi, prevladuje težnja po izrabi ekonomskih prednosti z ekonomijo obsega, kar z drugimi besedami pomeni, da je prisotna težnja po integriranju (Bobek, Kenda, 2003, str. 178 - 179).

Z vključitvijo države v mednarodno ekonomsko integracijo se zagotovo odrečemo delu samostojnosti. Pri tem pa ne gre zanemariti dejstva, da je izguba samostojnosti tem večja, čim višja je stopnja integracije, v katero se država vključi. Poleg tega se je potrebno zavedati, da so predvsem manjše države, ki želijo ohraniti stik z razvitimi, praktično prisiljene sodelovati v procesu integriranja, saj le na ta način lahko ohranjajo svoja gospodarstva konkurenčna.

2. EKONOMSKE INTEGRACIJE V EVROPI

V tem poglavju nameravam predstaviti nekaj praktičnih primerov mednarodnih ekonomskih integracij. Osredotočil se bom zgolj na Evropo, kar pa ne pomeni, da proces mednarodnega ekonomskega integriranja ni potekal tudi drugod po svetu. Moj namen ni podrobno spuščanje v posamezne pogodbe in ostale dogodke, povezane z nastajanjem oz. oblikovanjem določene integracije, saj je bilo na to temo napisanih že dovolj del, tudi diplomskih. Zato bom predstavil le najpomembnejša dejstva v strnjeni obliki. Edina izjema je Evropska unija, ki ji posvečam več pozornosti, pri čemer pa se kljub vsemu ne bom spuščal v vse pogodbe, ki so sledile "glavni" - Maastrichtski, sklenjeni 7. februarja 1992.

2.1 Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ)

Evropska skupnost za premog in jeklo je bila ustanovljena s podpisom Pariškega sporazuma l. 1951 (začetek delovanja l. 1952) z namenom planiranja proizvodnje in porabe ključnih industrijskih surovin na nadnacionalni ravni. S sporazumom so članice (Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Francija, Nemčija in Italija) odpravile omejitve v medsebojni trgovini s premogom, koksom, surovim železom in jeklom, uskladile cene in predvidele sankcije za podjetja, ki bi kršila skupna določila. Predvidena je bila finančna pomoč delavcem, katerih zaposlitev bi bila ogrožena zaradi tehničnega napredka v črni metalurgiji. Sredstva za to so se stekala iz dajatev celotne proizvodnje panoge, iz istih virov so se financirale tudi raziskave in administrativni stroški uprave ESPJ. ESPJ je bila pooblaščenca tudi za investiranje in izdelavo razvojnih programov, s tem da je podjetjem sama odobraval kredite ali pa jim izdajala jamstva pri najetih kreditih (Bobek, Kenda, 2003, str. 214 - 215).

S pravili sporazuma so bili nezdržljivi in so bili prepovedani (Bobek, Kenda, 2003, str. 215):

- izvozne ali uvozne takse ali kvantitativne restrikcije;
- diskriminatorni ukrepi med proizvajalci, kupci in potrošniki glede cen, pogojev dobave in transportnih tarif;
- posebne stimulacije ali posebne obremenitve države;
- kakršnikoli ukrepi, ki vodijo k monopoliziranju tržišča in izključujejo popolno konkurenco.

Pogodba iz Pariza je določala, da bodo ESPJ vodile naslednje naddržavne institucije (Ješovnik, 2000, str. 15):

- Visoka oblast kot izvršilno telo,
- Posebni svet ministrov,
- Skupna skupščina ESPJ kot nadzorni organ Visoke oblasti,
- Sodišče ESPJ.

Vrhovni organ je bil pooblaščen, da vladam držav predlaga ukrepe, ki vodijo k stalni stabilizaciji tržišča, zlasti glede javne potrošnje in intervencije cen teh proizvodov (Bobek, Kenda, 2003, str. 215):

- Če je splošno povpraševanje pretirano padlo, so določili limitirano proizvodnjo po sistemu kvot, ki je pripadala vsakemu proizvajalcu oziroma članici.
- Če je nekdo presegel proizvodnjo, je vplačeval na to dajatve, iz katerih se je subvencionirala manjša proizvodnja preostalih proizvajalcev.
- Če je primanjkovalo proizvodov, je bil vrhovni organ ESPJ pooblaščen, da je izdelal prioriteto listo potrošnikov po ustrezni konzultaciji vseh podjetij.

2.2 Evropska gospodarska skupnost (EGS)

Evropska gospodarska skupnost je nastala s podpisom Rimskega sporazuma l. 1957 (začetek delovanja l. 1958). Njegova temeljna načela pa so bila (Mileta, 1988, str. 183 - 184):

- Odprava vseh carinskih dajatev in kvantitativnih omejitev na uvoz ali izvoz blaga.
- Določitev enotne carinske tarife v odnosu do tretjih držav.
- Vzpostavitev skupne kmetijske politike.
- Vzpostavitev skupne transportne politike.
- Odprava ovir med državami članicami pri pretoku ljudi, storitev in kapitala.
- Izdelava sistema, ki bo temeljil na prosti konkurenci znotraj Skupnosti.

- Priprava pogojev, ki bodo zbliževali sisteme v ekonomskih politikah članic in njihovih zakonodajah.
- Ustanovitev Evropskega socialnega sklada, ki naj prispeva k povečanju zaposlenosti in dvigu življenjskega standarda.
- Ustanovitev Evropske investicijske banke z namenom povečanja gospodarske ekspanzije zaradi dodatnega izvora financiranja.
- Pridruženo članstvo prekomorskih držav s ciljem povečanja medsebojne trgovine in skupen napor za njihov gospodarski in družbeni napredek.

Kot zanimivost si v nadaljevanju pogledjmo splošno oceno delovanja sporazuma o oblikovanju Evropske gospodarske skupnosti (Kumar, 1985, str. 120):

- integracijski proces je potekal počasneje, kot so ustanovne članice pričakovale, kljub temu pa skupnost trajno razvija ekonomsko povezanost članic;
- kljub težavam v procesu integracije, ki postajajo že kar tradicionalne (npr. spori o financiranju skupnosti, o zajamčenih cenah v kmetijstvu itd.), so vse članice uresničevale preko integracije primeren obseg ekonomskih koristi (Trditev je utemeljena z ugotovitvijo, da nobena članica ni izstopila.);
- ob relativno skromni dinamiki integriranja in ob številnih problemih je bil proces integracije ekonomsko učinkovit do te mere, da se je na ekonomski potencial skupnosti vezalo vse več gospodarstev preko različnih oblik meddržavnih ekonomskih sporazumov;
- razvojno uspešnost integracije dokazujejo tudi primeri večanja števila članic.

2.3 Evropska skupnost za atomsko energijo (Euratom)

Euratom je prav tako kot EGS nastal s podpisom Rimskega sporazuma l. 1957 (začetek veljave l. 1958) in pomeni na področju jedrske energije to, kar pomeni ESPJ v metalurgiji. Sredi 50. let prejšnjega stoletja je namreč prevladalo spoznanje, da je to pomembno in moderno vejo možno razvijati z večjim uspehom, če se je lotijo članice skupno. Zato so sklenili, da v skupnosti zgradijo močno jedrsko industrijo, ki bo lahko izdatno zadoščala bodočim energetskim potrebam. Ta naj pospešuje tehnični napredek in vodi tudi k drugim izboljšavam za dobro človeštva. Vse to mora potekati varno, brez rizikov in v miroljubne namene. Tako je bilo na začetku leta 1959 uvedeno skupno tržišče za jedrske materiale, kar je pomenilo odpravo vseh izvoznih ali uvoznih taks na promet s temi proizvodi. Uvedena je bila enotna carina do tretjih držav, olajšano je bilo prosto gibanje specializirane delovne sile in uvedeni so bili skupni ukrepi za zavarovanje proti jedrskim rizikom. Za dobavo

jedrskih energetskih virov je pooblaščen posebna finančna agencija, ki je smela nabavljati tudi zunaj skupnosti (Bobek, Kenda, 2003, str. 215 - 216).

Cilji sporazuma so bili, da (Jovanović, 1985, str. 61):

- ustvari pogoje za hiter nastanek in rast jedrske industrije;
- omogoči raziskave;
- ustvari varnostne ukrepe za zaščito zdravja delavcev in za zaščito okolja;
- olajša investiranje;
- zagotovi stalno in enakomerno dobavo rude in jedrskih goriv;
- bo lastnik posebnih jedrskih surovin;
- ustvari skupno tržišče posebnih materialov in ureditev;
- neguje miroljubno uporabo jedrske energije.

2.4 Evropska skupnost (ES)

Aprila l. 1965 je bila podpisana Združitevna pogodba (Merger Treaty) v Luksemburgu, dve leti kasneje, julija l. 1967, pa je pogodba stopila v veljavo. Od tega trenutka dalje lahko govorimo o Evropski skupnosti⁶ (Ješovnik, 2000, str. 233).

Države članice so hotele sredi 60. let združiti ESPJ, EGS in Euratom, a jim je uspelo samo delno, saj se razen podpisa Združitvene pogodbe, ki je združila ustanove treh skupnosti, ni zgodilo nič. Skupnost šele v Maastrichtu uresniči ta cilj, ko poenoti skupnosti ter temeljno, to je EGS, preimenuje v Evropsko skupnost (ES). Leta 2002 se priključi še ESPJ in od tedaj naprej se vse skupne politike izvajajo znotraj nove ES. Če ima v obdobju do Maastrichta integracija edninsko ime, torej Evropska skupnost (ES), bi bilo za to obdobje edino pravilno uporabljati množinsko ime Evropske skupnosti (prav tako kratica ES). V 90. pa je ES spet edninska besedna zveza, s katero označujemo prvi steber Skupnosti⁷ (Ješovnik, 2000, str. 30).

---

⁶ Ješovnik na tem mestu sicer uporablja množinsko ime (Evropske skupnosti), medtem ko se bo v tem diplomskem delu uporabljala edninska besedna zveza (Evropska skupnost). Da pa ne bi prišlo do zmede, je v nadaljevanju diplomskega dela pojasnjena raba edninske oz. množinske besedne zveze omenjenega termina.

⁷ Ješovnik ima tu v mislih Evropsko unijo.

2.5 Evropska unija (EU)

2.5.1 Zgodovina EU⁸

Zgodovino Evropske unije lahko razdelimo na pet obdobj (Jovanović, 1997, str. 35):

- ustvarjanje in rast (1957 - 1968),
- krepitev in širitev (1969 - 1973),
- obdobje "Evroskleroze" (1974 - 1984),
- obdobje "Evro - aktivizma",
- negotova prihodnost (1993 - ?).

V nadaljevanju predstavljam mejnike v razvoju EU (Slovenija - članica Evropske unije?, 2003):

- 9. maj 1950: Robert Schuman (francoski zunanji minister) v Evropski deklaraciji spregovori o združenji Evropi, temelječi na solidarnosti in miru (leta 1985 so 9. maj razglasili za dan Evrope).
- 1952: Veljati začne Pariška pogodba, ki ustanavlja ESPJ
- 1958: Veljati začne Rimski pogodbi, ki ustanavljata EGS in Euratom.
- 1987: Veljati začne Enotni evropski akt. Razširja pristojnosti Evropskih skupnosti, prilagaja institucionalno sestavo. Uvede okrepljeno sodelovanje med članicami na področjih ekonomske, monetarne, socialne, okoljevarstvene politike, znanstvenih raziskav in tehnologije.
- 1993: Veljati začne Pogodba o Evropski uniji oz. Maastrichtska pogodba, ki med drugim uvede naziv "Evropska unija".
- 1999: Veljati začne Amsterdamska pogodba. Poudarja spoštovanje človekovih pravic v državah članicah, boj proti brezposelnosti, svobodo gibanja, boj proti organiziranemu kriminalu. Ustanavlja funkcijo visokega predstavnika za skupno zunanjo in varnostno politiko.
- 2003: Veljati začne Pogodba iz Nice, ki uvede institucionalne spremembe, nujne za delovanje EU po širitvi.

K temu naj dodam še Atensko pristopno pogodbo (16.4.2003) s katero se bo število članic 1.5.2004 povečalo s sedanjih 15 na 25.

Izmed vseh naštetih pogodb bomo bolj podrobno pogledali le Pogodbo o Evropski uniji, saj se je prav z njo rodila Evropska unija. Pogodba je bila podpisana 7. februarja 1992 v Maastrichtu in zato je njeno drugo ime Maastrichtska pogodba. V njej so napisani glavni cilji EU, ki so (Guide to European Policies, 2000, str. 14 - 15):

---

⁸ Neglede na to, da je EU formalno nastala šele z ratifikacijo Maastrichtske pogodbe l. 1993, imamo v mislih obdobje od zametkov ESPJ pa vse do danes. Enako velja tudi za širitev EU.

- promovirati uravnotežen in primerljiv ekonomski in socialni razvoj z ustanovitvijo področja brez notranjih mej, z utrjevanjem ekonomskih in socialnih povezav in z ustanovitvijo ekonomske in monetarne unije z enotno valuto;
- utrditi identiteto Unije na mednarodnem področju, predvsem z uveljavitvijo skupne zunanje in varnostne politike, ki vključuje tudi morebitno skupno obrambno politiko;
- utrditi zaščito pravic in interesov narodnosti držav članic z uveljavitvijo državljanstva Unije;
- razviti tesno sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev;
- vzdrževati pravni red EU in ga nadgrajevati s ciljem zagotavljanja učinkovitosti mehanizmov in institucij EU.

2.5.2 Širitev EU

Od ustanovitve ESPJ pa vse do danes se je število članic stalno povečevalo (pa naj gre to za EGS, ES ali današnjo EU). V nadaljevanju si pogledajmo kdaj in kako je prihajalo do širitev (Slovenija - članica Evropske unije?, 2003):

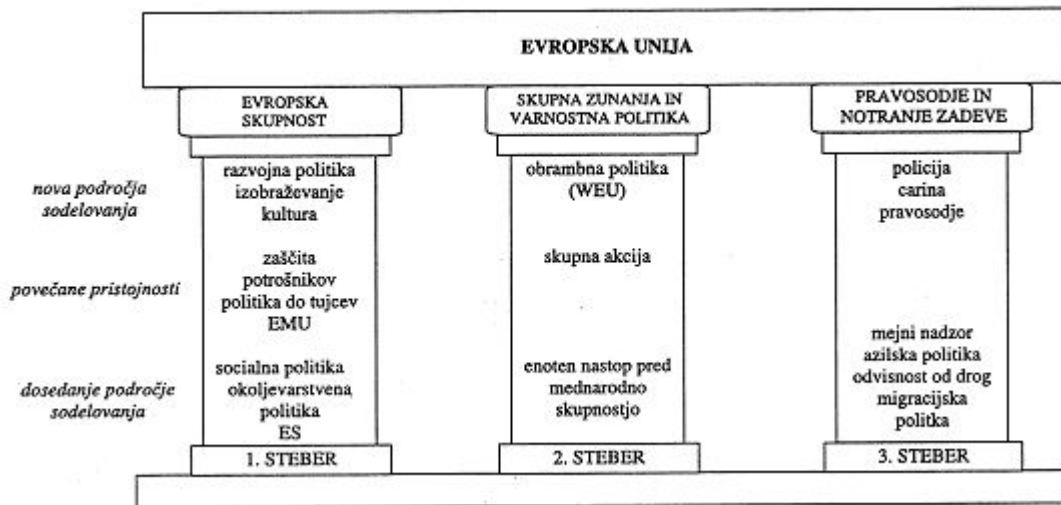
- 1952: Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska,
- 1973: Danska, Irska in Velika Britanija,
- 1981: Grčija,
- 1986: Portugalska in Španija,
- 1995: Avstrija, Finska in Švedska,
- 2004: Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija.

2.5.3 Trije stebri EU

EU za zdaj še ni samostojen pravni subjekt, ampak zgolj "cilj", h kateremu težijo države članice. Določa ga Maastrichtska pogodba, počiva pa na treh stebrih (Ješovnik, 2000, str. 30):

- prvi stebel tvorijo tri skupnosti (ESPJ, EGS in Euratom), vendar je njegovo jedro Evropska skupnost;
- drugi stebel sloni na skupni zunanji in varnostni politiki;
- tretji stebel sestavljata skupno pravosodje in notranje zadeve.

Slika 3: Trije stebri Evropske unije

Vir: Ješovnik, 2000, str. 31.

2.5.4 Institucije EU

Tako kot do sedaj, se tudi v poglavju o institucijah EU ne bom spuščal v detajle, pač pa bom le na kratko predstavil omenjene institucije ter njihove glavne naloge.

2.5.4.1 Evropska komisija

- skrbi za uresničevanje skupnega evropskega interesa;
- pripravlja predloge zakonodajnih aktov, skrbi za izvajanje zakonodaje in proračunske politike;
- zastopa EU v razmerju do nečlanic in mednarodnih organizacij, s katerimi sklepa sporazume na področjih, ki so v njeni pristojnosti (npr. trgovinska politika);
- vodi jo kolegij komisarjev in predsednik, ki ne zastopajo svoje države in niso vezani na navodila vlad svojih matičnih držav, temveč so neodvisni in delujejo v skupnem interesu EU;
- organizirana je v generalne direktorate, ki pokrivajo vsebinska področja (podobno kot ministrstva).

2.5.4.2 Svet Evropske unije

- zastopa interese držav članic;
- sprejema zakonodajo EU skupaj z Evropskim parlamentom;
- sestavljajo ga ministri držav članic; vsaki državi pripada število glasov, določeno glede na število prebivalcev države, gospodarske in politične dejavnike;

- kateri ministri sedijo na zasedanjih Sveta EU, je odvisno od obravnavane teme (kadar Svet obravnava npr. vprašanja s področja pravosodja, so prisotni pravosodni ministri, če finančne zadeve, finančni ministri ipd.).

2.5.4.3 Evropski parlament

- skupaj s Svetom EU sprejema zakonodajo;
- poslanci so voljeni na neposrednih volitvah, v parlamentu pa se povezujejo po političnih skupinah in ne po nacionalnosti;
- število poslancev iz posamezne države je določeno proporcionalno glede na število prebivalcev v državi članici.

2.5.4.4 Evropski svet

- najvišje politično telo EU, ki ga sestavljajo predsedniki držav oz. vlad držav članic in predsednik Komisije;
- na t.i. srečanjih na vrhu, ki potekajo najmanj dvakrat na leto, oblikujejo splošna priporočila in smernice razvoja EU.

2.5.4.5 Sodišče Evropskih skupnosti

- skrbi za pravilno in dosledno izvajanje evropskega pravnega reda v državah članicah;
- pristojno za tolmačenje evropskega pravnega reda.

2.5.4.6 Računsko sodišče

- zagotavlja nadzor nad izdatki iz skupnega proračuna EU.

2.5.4.7 Ekonomsko - socialni odbor

- posvetovalni organ za gospodarske in socialne zadeve pri sprejemanju skupne zakonodaje na določenih področjih;
- zastopa interese delodajalcev, delavcev in različnih interesnih skupin;
- sestavljajo ga predstavniki iz držav članic.

2.5.4.8 Odbor regij

- posvetovalni organ;
- sestavljajo ga predstavniki regionalnih in lokalnih oblasti držav članic.

2.5.4.9 Evropska centralna banka

- centralna banka dvanajstih držav članic monetarne unije, ki neodvisno od navodil nacionalnih vlad vodi skupno monetarno politiko in izdaja denarno enoto evro;
- njen prednostni cilj je stabilnost cen na območju evra.

2.5.4.10 Evropska investicijska banka

- meddržavna investicijska banka, ki posoja sredstva državam EU, pa tudi nekaterim nečlanicam, npr. kandidatkam za članstvo;
- finančno podpira projekte za razvoj manj razvitih območij, modernizacijo industrije, razvoj podjetništva in področij, ki so v skupnem interesu več držav (prometna infrastruktura, telekomunikacije, varovanje okolja itd.) (Slovenija - članica Evropske unije?, 2003).

2.6 Evropska cona svobodne trgovine (European Free Trade Area - EFTA)

Sporazum o oblikovanju integracije v obliki cone svobodne trgovine je bil podpisan v Stockholmu v začetku leta 1960 (Kumar, 1985, str. 121). Bil je odgovor na ustanovitev Evropske gospodarske skupnosti in po tem, ko niso uspela pogajanja v območju proste trgovine med sedemnajstimi evropskimi državami. Ustanoviteljice združenja so bile: Avstrija, Danska, Norveška, Portugalska, Švedska, Švica in Velika Britanija. Kasneje se je pridružila še Finska (l. 1961 kot pridružen član, l. 1986 pa polnopravni) in kot zadnja Islandija (l. 1970). Dejavnost in cilji EFTE so bili že od vsega začetka skromnejši kot ambicije takratne EGS. Organizacijo so slabili tudi prestopi članic EFTE v EGS oz. EU (Danska, Portugalska, Velika Britanija, z letom 1995 pa še Avstrija, Švedska in Finska). Trenutno šteje EFTA štiri države članice: Islandijo, Liechtenstein, Norveško in Švico (Bobek, Kenda, 2003, str. 252).

Cilji EFTE so naslednji (Kovačević, 1991, str. 120):

- stalna širitev ekonomske aktivnosti v coni kot celoti, kakor tudi v vsaki državi članici posamezno;
- polna zaposlenost;
- povečanje proizvodnje in racionalna poraba resursov;
- finančna stabilnost in nenehna izboljšava življenjskega standarda;
- zagotovitev blagovne menjave med državami članicami v pogojih svobodne konkurence;
- ukinjanje neskladnosti v ponudbi surovin znotraj cone;
- prispevek k skladnemu razvoju in širitvi svetovne trgovine ter progresivnemu odpravljanju trgovinskih ovir.

Pomembno je dejstvo, da EFTA nima nobenih nadnacionalnih pristojnosti oz. institucij, kar pomeni, da ni nobene pravne osnove, na kateri bi EFTA v imenu članic vodila dialog s tretjimi državami. Vsaka članica vodi s tretjimi državami lastno (zunanjetrgovinsko) politiko (Bobek, Kenda, 2003, str. 252 - 253).

Kljub visoko zastavljenim ciljem pa naj še enkrat poudarim, da je pomen EFTE zaradi prestopa večine držav članic v EGS oz. EU močno padel. Lahko se samo vprašamo, kdaj bodo tudi preostale štiri članice prestopile v EU in če se bo to zgodilo, kakšna je sploh prihodnost EFTE. Dearden in McDonald (1994, str. 277) sta že pred slabim desetletjem napovedovala, da se bodo gibanja k Evropski monetarni in tudi politični uniji povečevala, kar bo nedvomno vplivalo tudi na države EFTE, saj se bo s tem pritisk na njihov prestop v EU le še povečal. Vstop v EU pa naj bi predstavljal edino resno opcijo za razvoj ekonomske integracije v Zahodni Evropi. Danes lahko omenjeno misel razširimo tudi na ostali del Evrope, saj se EU, s priključitvijo novih članic prihodnje leto, širi tudi proti vzhodu.

2.7 Srednjeevropski prostotrgovinski sporazum (Central European Free Trade Agreement - CEFTA)

Problemi in perspektive regionalnega ekonomskega integriranja v Srednji Evropi, ki je v prvi fazi zajemalo pet držav v tranziciji (Češko, Slovaško, Madžarsko, Poljsko in Slovenijo), predstavljajo kompleksno področje, saj integracijski napori zadnjih pet desetletij v tej regiji niso bili posebej uspešni. Prve štiri države so do konca 80 - ih let sodelovale v Svetu ekonomske vzajemnosti (SEV), ker pa je bila tam zunanjetrgovinska dejavnost podrejena instituciji centralnega planiranja, so bili integracijski procesi popolnoma drugačne narave kot v državah s pretežno tržno usmerjenostjo. Slovenija je tvorila del bivše Jugoslavije, ki je razpadla približno istočasno kot SEV leta 1991. Medsebojna trgovina se je v obeh primerih dramatično zmanjšala - nadomestiti je ni moglo niti povečanje trgovine z razvitimi evropskimi državami (EU in EFTA), čeprav so bile nekatere države zelo uspešne pri preusmeritvi trgovinskih tokov (Bobek, Kenda, 2003, str. 257).

Postsocialistični integracijski procesi na tem območju se dejansko pričnejo z Višegrajsko deklaracijo leta 1991. Integracijski dokument navaja, da bodo vse tri države (takratna Češkoslovaška, Madžarska in Poljska) promovirale medsebojno gospodarsko sodelovanje. Skupen cilj teh držav je definiran kot obnova neodvisnosti, demokratičnosti in svobode vsake izmed teh držav ter odprava struktur totalitarnih režimov, kakor tudi popolna integracija v (zahodno) evropsko politično, gospodarsko, varnostno in pravno ureditev. Prostotrgovinske sporazume so države višegrajske skupine sklenile leta 1992, veljati pa je začel konec 1992. Od razdružitve Češkoslovaške (1993) je štela CEFTA štiri članice, ko pa je postala Slovenija polnopravna članica (1996), pet držav, od vstopa Romunije (1997) šest in od vstopa Bolgarije (1999) sedem članic (Bobek, Kenda, 2003, str. 258). 1. marca letos

pa se je CEFTI pridružila tudi Hrvaška. Naslednje leto bo prišlo v CEFTI do velikih sprememb, saj jo bodo zapustile Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška in Slovenija (Đerić, 2003a, str.1). Kljub temu, da bo omenjenih pet držav zapustilo CEFTO in prestopilo v EU, pa to ne pomeni njenega konca. Za države na jugovzhodu Evrope s šibkimi gospodarstvi, ki še ne morejo računati na skorajšnje članstvo v EU, bi bila lahko prav CEFTA dober "fitnes klub", v katerem bi se pripravljale na konkurenco na trgu EU (Đerić, 2003, str. 1).

3. ANALIZA NEKATERIH UČINKOV MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE NA PRIMERU EU S POMOČJO IZBRANIH EKONOMSKIH KAZALNIKOV

3.1 Analiza s pomočjo bruto domačega proizvoda

Bruto domači proizvod (BDP) in še posebej BDP na prebivalca sta ena izmed glavnih kazalnikov neke ekonomske analize, kakor tudi prostorske in časovne mednarodne primerjave. Da bi pospešili mednarodno primerljivost je bil BDP v nacionalnih valutah sprva preračunan v skupno valuto (do leta 1998 v eku, od začetka leta 1999 pa v evro) s pomočjo uradnih menjalnih razmerij. Kakorkoli že, to ne odraža nujno dejanske kupne moči posamezne nacionalne valute na svojem ekonomskem prostoru, saj tako preračunan BDP ni samo funkcija ravni blaga in storitev sproduciranih na določenem ekonomskem prostoru, pač pa tudi splošne ravni cen. Zaradi tega enostavno preračunani BDP v skupno valuto v večini primerov ne pokaže prave slike obsega blaga in storitev. Da bi odpravili to pomanjkljivost, se izračunava prehodni konverzijski faktor - pariteta kupne moči (angl. PPP - Purchasing Power Parity), neke vrste menjalni tečaj, ki pretvarja nacionalne valute v standarde kupne moči (angl. PPS - Purchasing Power Standards). Standardi kupne moči odražajo razmerja cen med državami, ki so hkrati izražene v enotni valuti, zato z njimi izločimo iz nacionalnih bruto domačih proizvodov tako razlike v valutnem izražanju kot tudi razlike v ravni cen med državami. Na ta način dobimo BDP, ki je primerljiv med državami.

V nadaljevanju predstavljam tako izražen BDP za države članice EU v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja.

Kot je razvidno iz Tabele 4 (na str. 29) se BDP na prebivalca izraženem v PPS državam članicam EU, kot tudi EU kot celoti (prav tako velja tudi za evro območje⁹) skozi celotno desetletje nenehno povečuje. Izjeme so le Francija, Italija in Grčija v letu 1993. Prvima dvema se je omenjeni kazalnik zmanjšal v primerjavi z letom 1992, Grčiji pa se glede na predhodno leto raven le tega ni spremenila. Kljub temu pa ne smemo delati prehitrih

⁹ Do 31.12.2000 obsegalo evro območje 11 držav članic, s 1.1.2001 pa s priključitvijo Grčije 12. V diplomskem delu analiziramo obdobje 1990 - 2000, zato je v našem primeru relevantno evro območje z 11 članicami.

zaključkov. Potrebno je poudariti, da so podatki med državami za posamezno leto med seboj primerljivi, medtem ko moramo biti pri primerjavi med posameznimi leti nekoliko bolj previdni. Podatki so namreč v tržnih cenah in ne stalnih. Tako je lahko sprememba vrednosti BDP posledica spremembe rasti cen ali pa spremembe fizične rasti proizvodnje. Zato je smiselno, da uvedemo v analizo stalne cene, ki inflacijski vpliv izničijo.

Tabela 4: BDP na prebivalca v tržnih cenah (v PPS)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU - 15	:	:	:	:	:	17 650	18 490	19 420	20 290	21 260	22 530
EUR - 11	:	:	:	:	:	17 920	18 670	19 480	30 310	21 260	22 480
Belgija	15 530	16 590	17 700	18 310	19 210	19 880	20 540	21 650	22 510	23 550	25 130
Danska	15 830	17 080	17 370	18 310	19 830	20 840	22 050	23 300	24 210	25 260	27 140
Nemčija	:	16 510	17 510	17 570	18 730	19 420	20 270	20 920	21 520	22 380	23 540
Grčija	8 620	10 020	10 380	10 380	11 040	11 640	12 340	12 780	13 510	14 290	15 460
Španija	:	:	:	:	:	13 800	14 670	15 510	16 070	17 060	18 110
Francija	15 970	17 070	17 510	17 310	17 810	18 350	18 840	19 250	20 080	21 070	22 250
Irska	10 940	11 880	12 870	13 470	14 940	16 470	17 390	20 110	21 440	23 840	26 800
Italija	15 180	16 329	16 910	16 560	17 530	18 250	19 090	19 800	20 980	21 790	22 890
Luksemburg	:	:	:	:	:	30 150	31 300	33 990	36 240	38 960	43 750
Nizozemska	15 340	16 160	16 760	17 160	18 060	19 280	19 750	21 820	23 380	24 510	26 310
Avstrija	15 710	16 790	17 450	18 070	18 940	19 460	20 630	21 540	22 210	23 260	24 570
Portugalska	:	:	:	:	:	12 450	13 070	14 500	14 930	15 860	16 770
Finska	15 210	14 490	14 050	14 810	15 530	17 110	17 630	19 270	20 520	21 430	23 200
Švedska	:	:	:	16 200	17 080	18 100	18 750	19 830	20 580	21 650	22 960
VB	14 880	15 030	15 800	16 059	16 810	17 030	18 330	19 890	20 980	22 070	23 560
ZDA	21 500	21 980	22 930	23 850	25 170	26 160	27 670	29 490	31 010	32 670	34 960
Kanada	17 530	17 620	17 920	18 550	19 820	20 780	21 820	23 090	23 780	25 530	28 230
Japonska	16 970	18 360	19 160	19 720	20 180	20 960	22 330	23 220	23 290	23 950	25 080

Vir: Eurostat Yearbook, 2002, str. 158.

S Tabelo 5 (na str. 30) smo omenjeno pomanjkljivost odpravili. Rezultati pa so dokaj podobni kot v Tabeli 4. Franciji, Italiji in Grčiji so se pridružile še Belgija, Nemčija, Portugalska, Finska in tudi EU kot celota (prav tako velja tudi za evro območje (EU - 11)). O razlogih zaradi katerih je leto 1993 izjema, lahko le špekuliramo. Možno je, da je negativna rast BDP v nekaterih državah posledica finančnih kriz, ki so v tem letu pestile nekatere evropske države. Poleg tega je leto 1993 tudi prelomno, saj je prav tega leta vstopila v veljavo Maastrichska pogodba in z njo EU. Kljub vsemu pa leto 1993 ne more pokvariti celotne slike. BDP na prebivalca izraženem v PPS namreč skozi vsa ostala leta narašča oz. je stopnja rasti pozitivna. Izmed vseh držav najbolj izstopata Luksemburg in

Irska. Za Irsko lahko rečemo, da je z vstopom v EU (sicer že daljnega leta 1973) zelo veliko pridobila. Zelo dobro je izkoristila svojo pogajalsko moč in si s pomočjo dobro vodene industrijske politike zagotovila dobre pogoje za svoj gospodarski razvoj. Njeni velik adut je zagotovo tudi njena lega, saj se je izkazalo, da je Irska dobra izhodiščna točka za podjetja, ki želijo vstopiti v EU. Irska je namreč najbližja država Severni Ameriki, tako, da njena lega predstavlja tudi pomembno politično moč, ki jo zaradi svoje majhnosti, v primerjavi s Francijo, Nemčijo in ostalimi večjimi državami EU, zagotovo ne bi imela.

Tabela 5: BDP v tržnih cenah, sprememba v % glede na predhodno obdobje - stalne cene

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU - 15	:	:	1.3	- 0.4	2.8	2.4	1.6	2.5	2.9	2.6	3.3
EUR - 11	:	:	1.6	- 0.8	2.3	2.3	1.4	2.3	2.9	2.6	3.4
Belgija	3.0	1.8	1.6	- 1.5	2.8	2.6	1.2	3.6	2.3	3.0	4.0
Danska	1.0	1.1	0.6	0.0	5.5	2.8	2.5	3.0	2.8	2.1	3.2
Nemčija	:	:	2.2	- 1.1	2.4	1.7	0.8	1.4	2.0	1.9	3.0
Grčija	0.0	3.1	0.7	- 1.6	2.0	2.1	2.4	3.5	3.0	3.4	4.3
Španija	:	:	:	:	:	2.9	2.4	4.0	4.3	4.1	4.1
Francija	2.6	1.0	1.5	- 0.9	2.1	1.7	1.1	1.9	3.4	2.9	3.1
Irska	:	1.9	3.3	2.7	5.8	10.0	7.8	10.8	8.6	10.9	11.5
Italija	2.0	1.4	0.8	- 0.9	2.2	2.9	1.1	2.0	1.8	1.6	2.9
Luksemburg	:	:	:	:	:	:	3.6	9.1	5.9	5.7	9.5
Nizozemska	4.1	2.5	1.7	0.9	2.6	2.9	3.0	3.8	4.3	3.7	3.5
Avstrija	4.7	3.3	2.3	0.4	2.6	1.6	2.0	1.6	3.5	2.8	3.0
Portugalska	4.0	4.4	1.1	- 2.0	1.0	4.3	3.8	3.9	4.5	3.4	3.4
Finska	0.0	- 6.3	- 3.3	- 1.1	4.0	3.8	4.0	6.3	5.3	4.0	5.7
Švedska	:	:	:	:	4.1	3.7	1.1	2.1	3.6	4.1	3.6
VB	0.8	- 1.4	0.2	2.5	4.7	2.9	2.6	3.4	3.0	2.1	2.9
ZDA	1.8	- 0.5	3.1	2.7	4.0	2.7	3.6	4.4	4.3	4.1	4.1
Kanada	0.3	- 1.9	1.0	2.4	4.8	2.7	1.5	4.5	4.0	5.1	4.6
Japonska	5.3	3.1	0.9	0.4	1.0	1.6	3.5	1.8	- 1.1	0.8	1.5

Vir: Eurostat Yearbook, 2002, str. 160.

Druga zgodba je Luksemburg. Ta poleg visokih stopenj rasti BDP prednjači predvsem z izstopajočimi vrednostmi BDP na prebivalca izraženem v PPS (v letu 2000 ima v primerjavi z Grčijo, ki ima tako izražen BDP najnižji, omenjeni kazalnik skoraj trikrat večji). Razlog za to je dokaj preprost. Luksemburg je davčni paradiž, svoje pa prispevajo še storitve. Tu so mišljene predvsem bančne storitve, saj je bančništvo v Luksemburgu zelo razvito.

V nadaljevanju analize primerjam EU (EU - 15) z ZDA, Kanado in Japonsko. Tudi v omenjenih treh državah je viden trend naraščanja BDP na prebivalca izraženem v PPS (glej Tab. 4, na str. 29). Stopnje rasti BDP (glej Tab. 5, na str. 30) so prav tako pozitivne, izjema je leto 1991 (za ZDA in Kanado), ter leto 1998 (za Japonsko). Pri tem je opaziti, da se EU glede na vrednost BDP na prebivalca izraženem v PPS oddaljuje od ZDA in Kanade, medtem ko Japonsko počasi dohiteva (glej Tab. 6).

Tabela 6: Delež BDP na prebivalca izraženem v PPS EU - 15 v primerjavi z izbranimi državami (v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ZDA	67.5	66.8	65.9	65.4	65.1	64.1
Kanada	84.9	84.7	84.1	85.3	83.3	79.8
Japonska	84.2	82.8	83.6	87.1	88.8	89.8

Vir: Eurostat Yearbook, 2002, str. 158, lastni izračuni.

Podobne rezultate nakazujejo tudi stopnje rasti BDP (glej Tab. 5, na str. 30), saj so stopnje rasti BDP ZDA in Kanade skoraj v vseh letih višje od EU (le v letih 1992 in 1996 je stopnja rasti BDP v EU višja kot v Kanadi), Japonske pa nižje (v primerjavi z EU).

3.2 Analiza trgovinskih tokov

Analizo učinkov ekonomske integracije na trgovino oz. trgovinske tokove izvajam na podlagi podatkov o izvozu in uvozu držav EU. Pri tem pa je potrebno imeti v mislih besede Kreinina, po katerem ne obstaja način, s katerim bi lahko v celoti zadovoljivo izmerili učinke integracije na trgovinske tokove. Mednarodne transakcije so namreč vodene s strani mnogih dejavnikov in težko je ločiti in izolirati tiste, ki so v resnici posledica ekonomske integracije (Dearden, McDonald, 1994, str. 14).

Podatki v Tabeli 7 (na str. 32) so v stalnih cenah iz leta 1995 in so zaradi tega primerljivi skozi celotno obravnavano obdobje. Podobno kot je veljalo za BDP, tudi trgovina skozi celotno obdobje narašča. To velja tako za izvoz kot tudi za uvoz blaga. Leto 1993 predstavlja za nekatere države ponovno izjemo (pri izvozu praktično za vse, pri uvozu pa je izjema le Irska, vendar v pozitivnem pomenu).

Če pogledamo podatke po državah, potem ne moremo mimo Grčije. Od leta 1994 dalje (vključno s tem letom) njena rast trgovine (izvoza in uvoza) krepko zaostaja za ostalimi državami EU. Natančnejši pogled v številke nam razkrije, da se porast in upad obsega grške trgovine ciklično izmenjujeta, medtem ko je pri drugih državah zabeležena le rast (izjema le že omenjeno leto 1993 in rahel upad uvoza Švedske leta 1996).

Tabela 7: Izvoz (FOB) in uvoz (CIF) blaga v cenah iz leta 1995 (1995 = 100)

		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU - 15	izvoz	81.4*	80.2	81.3	88.4	94.9*	100.0	105.5	114.1	117.6	118.2	132.4
	uvoz	87.6*	93.2	93.6	88.6	94.7*	100.0	102.9	109.6	124.9	130.3	143.0
EUR - 11	izvoz	78.6*	79.4	80.3	87.1	94.3*	100.0	105.2	113.8	119.6	121.5	137.3
	uvoz	86.7*	94.6	94.5	87.7	94.9*	100.0	102.3	109.3	125.2	132.1	144.7
Belgija	izvoz	80.3	81.7	81.6	86.2	95.8	100.0	100.8	110.2	119.6	127.8	139.4
	uvoz	96.0	98.8	98.4	88.3	95.9	100.0	105.3	108.0	119.5	124.0	132.8
Danska	izvoz	85.2	88.6	93.4	89.7	95.4	100.0	104.2	113.3	114.5	119.9	132.1
	uvoz	89.1	91.9	92.7	85.3	94.6	100.0	108.5	114.9	121.1	122.0	133.2
Nemčija	izvoz	99.3*	100.7	98.9	91.4	96.8	100.0	102.9	115.4	121.7	125.0	141.9
	uvoz	90.1*	104.0	103.7	93.2	98.2	100.0	106.3	109.7	120.3	124.0	138.5
Grčija	izvoz	81.0	87.6	101.6	95.8	57.5	100.0	97.9	105.1	97.2	94.3	114.9
	uvoz	90.7	98.7	104.7	104.6	68.1	100.0	104.8	101.9	111.6	101.4	125.3
Španija	izvoz	69.3	72.9	76.1	80.1	93.4	100.0	110.3	117.7	124.6	126.4	142.0
	uvoz	87.0	93.9	99.2	86.4	93.7	100.0	109.9	113.0	127.6	140.4	151.7
Francija	izvoz	90.4	94.2	95.9	90.9	95.8	100.0	100.4	113.5	123.1	129.3	137.2
	uvoz	100.6	103.3	103.0	92.9	97.9	100.0	102.7	108.6	118.9	125.5	136.3
Irska	izvoz	68.2	71.8	82.1	88.1	91.9	100.0	104.3	130.4	168.0	194.3	229.7
	uvoz	80.8	83.3	80.8	84.1	91.9	100.0	101.2	111.4	131.5	145.9	164.9
Italija	izvoz	83.0	81.2	81.6	84.9	92.4	100.0	100.8	106.1	108.5	107.9	125.7
	uvoz	95.5	98.5	98.8	86.9	93.7	100.0	99.7	109.2	119.9	126.2	142.0
Luksemburg	izvoz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	uvoz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nizozemska	izvoz	86.8	87.2	87.9	84.2	103.1	100.0	97.7	122.1	134.7	139.8	148.0
	uvoz	94.3	96.9	98.5	81.4	101.3	100.0	106.2	122.6	137.5	142.0	150.8
Avstrija	izvoz	:	:	:	:	:	100.0	102.3	122.1	134.4	146.5	165.3
	uvoz	:	:	:	:	:	100.0	105.1	108.2	116.1	122.7	134.9
Portugalska	izvoz	80.1	79.7	84.8	81.0	84.7	100.0	109.1	118.2	125.1	127.8	137.4
	uvoz	84.6	88.8	98.8	89.8	91.9	100.0	108.6	113.1	128.4	139.3	151.5
Finska	izvoz	:	:	:	:	:	100.0	103.0	118.0	129.4	133.1	150.6
	uvoz	:	:	:	:	:	100.0	112.1	123.1	137.1	136.6	150.8
Švedska	izvoz	:	:	:	:	:	100.0	100.1	110.0	122.4	124.3	136.5
	uvoz	:	:	:	:	:	100.0	99.4	106.2	114.7	115.0	128.0
VB	izvoz	92.7	90.4	90.1	90.5	97.5	100.0	102.6	113.0	109.6	106.9	108.2
	uvoz	101.6	94.1	97.2	95.4	100.5	100.0	104.5	109.8	115.4	114.5	121.5

Belgija: vključuje Luksemburg

Vir: Eurostat Yearbook, 2002, str. 371.

Grško nasprotje predstavlja Irska, ki izstopa že v analizi BDP. Porast njene trgovine je še posebej viden v zadnjih treh obravnavanih letih. Njen izvoz je npr. v letu 2000 glede na leto 1995 več kot podvojila, uvoz pa povečala za več kot 1.5 - krat.

Do kakšnega zaključka lahko pridemo na podlagi predstavljene analize? Z gotovostjo lahko trdimo, da se EU, kot mednarodna ekonomska integracija, z leti krepi in raste. To ne velja samo po številu članic, pač pa kaže svojo moč preko ekonomskih kazalnikov (v našem primeru BDP in obsegu trgovine). Če zanemarimo vse manjše izjeme (leto 1993, Grčija,...), potem lahko rečemo, da so učinki mednarodne ekonomske integracije pozitivni. To velja za integracijo kot celoto (pa naj gre za EU - 15 ali pa za evro območje) kot tudi za države članice te integracije. Ti učinki so vidni v dvigu življenjskega standarda, s katerim se povečuje tudi blagostanje integracije in držav članic (porast kazalnika BDP na prebivalca izraženem v PPS), ter krepitvijo mednarodne menjave (porast blagovne trgovine). Pri vsem tem pa se moramo zavedati, da porast izvoza oz. uvoza ne smemo izključno pripisati vključitvi določene države v ekonomsko integracijo. Dearden in McDonald (1994, str. 9) trdita, da podatki vključujejo tudi gibanje relativnih cen in dohodkov, ki imajo morda le malo opraviti z učinki ekonomske integracije na trgovino, so pa pogosto posledica sprememb v politiki oz. drugih dejavnikov.

3.3 Slovenija in EU

1. maja prihodnje leto bo Slovenija postala polnopravna članica EU. To bo zanjo največji korak v njeni samostojnosti, saj bo s tem dobila svoje mesto v najmočnejši ekonomski integraciji. Ne gre pa spregledati, da to zanjo ne bo prvenec znotraj integracijskega procesa, saj je že leta 1996 postala polnopravna članica CEFTE, prav tako pa je do sedaj podpisala številne sporazume z evropskimi državami o prosti trgovini¹⁰. V nadaljevanju želim s pomočjo kazalnikov, ki sem jih že do sedaj uporabil v analizi (BDP in trgovinski tokovi), umestiti Slovenijo znotraj EU ter napovedati posledice njene priključitve. Moj namen ni analizirati vseh ekonomskih učinkov vstopa Slovenije v EU, pač pa le tistih, ki jih lahko zajamem z omenjeno analizo.

3.3.1 Primerjava s pomočjo bruto domačega proizvoda

Slovenija se počasi približuje povprečni ravni BDP EU, vendar zaenkrat še vedno krepko zaostaja za njim. V zadnjih letih je dosegla približno dve tretjini omenjene vrednosti. Od zdajšnjih članic EU se lahko enakovredno primerja le z Grčijo, medtem ko v tekmi z ostalimi kandidatkami za članstvo v EU zaostaja le za Ciprom¹¹.

---

¹⁰ Več o tem v poglavju 3.3.2.

Tabela 8: BDP na prebivalca v tekočih cenah (v PPS). EU - 15 = 100

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU - 15	100	100	100	100	100	100
Slovenija	62	63	64	66	67	69

Vir: Eurostat Yearbook, 2002, str. 406.

Slovenija že v vseh letih po osamosvojitvi beleži pozitivno gospodarsko rast, ki se giblje med slabimi tremi in dobrimi petimi odstotki. Poleg tega je le - ta višja od povprečja EU. Ob nadaljevanju takšnega trenda tudi v prihodnje, bo Slovenija nedvomno dohitela povprečje BDP EU. V eni izmed zadnjih študij (Damijan et al., 2003, str. 10) pa avtorji ugotavljajo, da je po vključitvi Slovenije v EU mogoče pričakovati skupni kumulativni makroekonomski učinek okrog 5,7 % BDP, kar je primerljivo z ocenami za nekatere razvite države (Avstrija, EU kot celota). To naj bi bila posledica ugodnih učinkov zaradi zmanjšanja stroškov, ki bo sledilo odpravi mejnih kontrol, liberalizaciji javnih naročil in finančnega sektorja ter boljšemu izkoriščanju ekonomij obsega in odpravi dodatnih dobičkov zaradi nepopolne konkurence. Ne gre pa prezreti, da so v Avstriji naredili oceno učinkov vstopa v EU ex - post (za nazaj) in prišli do podobnih ocen: gospodarska rast v Avstriji v obdobju 1995 - 1999 je bila zaradi vključitve v EU za približno 1 odstotno točko višja, kot bi bila sicer (Damijan et al., 2003, str. 34).

Tabela 9: Letne stopnje realne rasti BDP

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU - 15	- 0.4	2.8	2.4	1.6	2.5	2.9	2.6	3.3
Slovenija	2.8	5.3	4.1	3.5	4.6	3.8	5.2	4.6

Vir: Eurostat Yearbook, 2002, str. 160, Statistični letopis Republike Slovenije, 2002, str. 459.

3.3.2 Primerjava s pomočjo trgovinskih tokov

Slovenija je postala v procesu zunanjetrgovinske liberalizacije v 90 - ih letih precej odprta država. Delež izvoza in uvoza blaga in storitev v BDP (okrog 60 %) je popolnoma primerljiv tudi z najbolj razvitimi članicami EU. Delež uvoza in izvoza, ki izvira iz države EU ali potuje vanjo (okrog 65 %), je primerljiv z EU, v kateri znaša povprečna skupna trgovina med članicami okrog dve tretjini celotne trgovine EU. Zaradi te razmeroma velike odprtosti in povezanosti Slovenije z EU se delež menjave po vstopu v Unijo ne bo bistveno spremenil, možni pa so nekateri učinki odvratanja trgovine predvsem v kmetijstvu in živilski industriji. Večino geografskega prestrukturiranja slovenske zunanje trgovine smo

¹¹ BDP Cipra se v zadnjih letih giblje okoli 85 % povprečja EU (Eurostat Yearbook, 2002, str. 406).

namreč opravili že takoj po izgubi jugoslovanskega trga v začetku 90 - ih let 20. stoletja (Damijan et al., 2003, str. 9 - 15).

Slovenija je začela po osamosvojitvi leta 1991 in precejšnjem zmanjšanju domačega trga hitro liberalizirati zunanjo trgovino. Začeni z letom 1995 (do vključno leta 2001) je sklenila sporazume o prosti trgovini s 33 evropskimi državami. Slovenija s temi državami opravi okrog 85 % svoje zunanje trgovine. Če odštejemo trgovino s kmetijskimi in živilskimi izdelki ter delno tekstilne in jeklarske proizvode, katerih liberalizacija ni (ali vsaj ne v celoti) vključena v te sporazume, ugotovimo, da je danes približno 75 % slovenske zunanje trgovine popolnoma proste, brez kakršnih koli uvoznih ali izvoznih omejitev. Še približno 20 % slovenske trgovine se ravna po pravilih Svetovne trgovinske organizacije (WTO) - polovica od teh je trgovina z občutljivimi proizvodi (Damijan et al., 2003, str. 13).

Tabela 10: Pregled sporazumov o prosti trgovini

Država/ območje	Število držav	Podpisan	V uporabi od	Izvoz 2001 (v %)	Uvoz 2001 (v %)
EU	15	10. 6. '96	1. 1. '97	62.2	67.6
EFTA	4	13. 6. '95	1. 1. '96	1.3	1.7
CEFTA	6	25. 11. '95	1. 1. '96	8.0	9.5
Hrvaška	1	12. 12. '97	1. 1. '98	8.6	4.0
Makedonija	1	1. 7. '96	1. 9. '96	1.4	0.3
Estonija	1	26. 11. '96	1. 1. '97	0.1	0.0
Latvija	1	22. 4. '96	1. 8. '96	0.1	0.0
Litva	1	4. 10. '96	1. 3. '97	0.3	0.0
Izrael	1	13. 5. '98	1. 9. '98	0.1	0.8
Turčija	1	5. 5. '98	1. 1. '99	0.4	0.8
BiH	1	1. 10. '01	1. 1. '02	4.3	0.6
Skupaj	33			86.9	85.4

Vir: Damijan et al., 2003, str. 13.

Slovenija bo z vstopom v EU prevzela tudi carinsko tarifo Unije. To pa pomeni razveljavitev nekaterih že sklenjenih sporazumov o prosti trgovini in sklenitev novih. Sklenitev novih sporazumov za Slovenijo ne bo imela bistvenih posledic, saj gre za zelo majhen del slovenske zunanje trgovine (okrog 1,5 % slovenskega izvoza in uvoza) (Damijan et al., 2003, str. 9). Večji pomen bo imela ukinitvev prostotrgovinskih sporazumov z državami na področju nekdanje Jugoslavije. Skupni učinek naj bi pomenil na dolgi rok manjšo kumulativno industrijsko proizvodnjo za okrog 4,5 % in manjši BDP za okrog 1,1 %. Na letni ravni lahko to pomeni manjšo rast BDP za največ okrog dvajsetino odstotne točke (Damijan et al., 2003, str. 21).

SKLEP

Mednarodna ekonomska integracija predstavlja v današnjem času koncept, brez katerega si same ekonomije ne moremo več predstavljati. Vse močnejše so težnje držav tega sveta po medsebojnem sodelovanju in povezovanju. Velike države z močno ekonomijo ter velikim trgom, kot so npr. ZDA, so manj odvisne od drugih držav in zaradi tega tudi pod manjšim pritiskom nujne vključitve v določeno integracijo, kot majhne države, za katere je sodelovanje v procesu integriranja skoraj nujno zlo, če hočejo ohraniti konkurenčna gospodarstva.

Ekonomisti različno opredeljujejo pojem mednarodne ekonomske integracije, delijo jih na veliko vrst in stopenj, vendar pa so nam vedno najbolj na očeh tiste, ki so na makro - ekonomskem nivoju. Gre za integracije, ki povezujejo države tako na gospodarskem kot tudi političnem nivoju.

Pri procesu integriranja (in tudi kasneje v procesih znotraj integracije) igra pomembno vlogo tudi politika. Žal se pogostokrat dogaja, da so politične želje v nasprotju z ekonomijo. Tako prihaja tudi do različnih dejanj, ki niso v korist nobeni izmed vpletenih držav. Osebnostno sem mnenja, da bi morala biti politika v tovrstnih procesih le sredstvo s katerim bi ekonomija prišla do zastavljenih ciljev. Žal je v praksi običajno ravno obratno.

Najbolj pereče v zvezi z vstopom določene države v mednarodno ekonomsko integracijo je zagotovo bojazen pred izgubo neodvisnosti. Vsaka država se mora zavedati, da bo dobršen del le - te z vstopom v integracijo zagotovo izgubila. S tem vprašanjem se ukvarjajo predvsem manjše države. Pri tem pa morajo imeti v mislih, da bodo s samim vstopom marsikaj pridobile (varnost, dostop do velikega trga, ki jim je bil morda pred tem nedosegljiv,...). Tako kot pri vsakem odločanju, je tudi tu potrebno pretehtati dobre in slabe plati vključitve in na podlagi tega sprejeti ustrezno odločitev.

Proces integriranja se je v Evropi začel že l. 1950 in še vedno traja. To dokazuje tudi dejstvo, da se bo v naslednjem letu članstvo EU iz sedanjih 15 razširilo kar na 25 držav. V grobem bi lahko dejali, da je proces, ki poteka zadnje pol stoletja, proces nastanka Evropske unije, njene predhodnice (ESPJ, EGS, ES) pa predstavljajo eno izmed faz njenega razvoja. Pri tem ne smemo pozabiti na EFTO in CEFTO, ki sta na nek način dober vadbeni poligon za vstop na višjo raven - EU, pri čemer pa se pomen obeh v zadnjem času, zaradi prestopa številnih držav v EU, zmanjšuje.

Evropska unija se krepi in raste (po številu držav članic in tudi v ekonomskem smislu). Trditvev podpirajo številni statistični podatki ter najrazličnejši ekonomski kazalniki. Kot je za ekonomiste običajno, se tudi na tem področju pojavljajo različna mnenja. Že zaradi razlik v sami klasifikaciji učinkov mednarodne ekonomske integracije prihaja do številnih različnih pogledov na učinke integracije. Na podlagi analize nekaterih učinkov

mednarodne ekonomske integracije na primeru EU s pomočjo izbranih ekonomskih kazalnikov sem v tem diplomskem delu prišel do pozitivnih zaključkov glede teh učinkov. Življenjski standard se je v izbranem obdobju povečal tako državam članicam kot tudi EU kot celoti. Poleg tega se tudi obseg trgovine skozi obdobje povečuje. Pri obeh analizah je seveda tudi nekaj izjem, ki pa ne morejo spremeniti podobe celotne slike. Kljub vsemu pa je potrebno ostati na realnih tleh. Vsaka stvar ima dobre in slabe strani. Obstajajo tudi negativni učinki mednarodnih ekonomskih integracij, ki jih v primeru empirične analize, predstavljene v diplomskem delu, res ni bilo. To pa nas ne sme zavesti. Kljub vsemu pa so integracijski procesi še vedno v teku (intenzivnost se celo povečuje), kar nedvomno kaže na to, da se tehnika vendarle nagiba na stran pozitivnih učinkov.

1. maja l. 2004 bo Slovenija postala polnopravna članica EU. Na članstvo se je Slovenija dobro pripravila. Raven BDP na prebivalca res zaostaja za povprečjem EU, se pa le temu vztrajno približuje. Glede na to, da je gospodarska rast v Sloveniji višja kot v EU in da gre z vstopom v Unijo pričakovati pozitiven makroekonomski učinek, je realno pričakovati, da se bo razvitost Slovenije kaj kmalu približala povprečju držav članic.

Še boljše kaže Sloveniji na področju trgovine. Zaradi njene zgodnje liberalizacije in posledično velike odprtosti ter povezanosti z EU, se delež menjave po vstopu v Unijo ne bo bistveno spremenil. Slovenija bo z vstopom v Unijo prevzela tudi carinsko tarifo, kar bo razveljavilo nekatere sklenjene sporazume o prosti trgovini ter pripeljalo do sklenitve nekaterih novih. Večjega pomena bo le ukinitvev prostotrgovinskih sporazumov z državami nekdanje Jugoslavije (rast BDP na letni ravni naj bi se zmanjšala za največ dvajsetino odstotne točke), medtem ko sklenitev novih ne bo imela prevelikih posledic, saj gre za zelo majhen delež slovenske zunanje trgovine.

LITERATURA

1. Alendar Branislava: Regionalna ekonomska integracija u Latinskoj Americi. Beograd : Institut za medjunarodnu politiku i privredu, 1985. 145 str., 2 pril., 36 tbl.
2. Balassa Bela: Economic Development and Integration. Mexico : Centro de Estudios Monetarios Latinoamericanos, 1965. 157 str.
3. Bobek Vito, Kenda Vladimir: Osnove mednarodnih ekonomskih odnosov - spremenjena in dopolnjena izdaja. Maribor : Ekonomsko - poslovna fakulteta, 2003. 355 str.
4. Cardoso Carla, Ferreira Luis: The Effects of European Economic Integration on Tourism: Challenges and Opportunities for Portuguese Tourism Development. International Journal of Contemporary Hospitality Management, MCB University Press, 12, 2000, 7, str. 401 - 408.
5. Damijan P. Jože et al.: Ocena makro in mikro ekonomskih učinkov vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Ljubljana : Gospodarska zbornica Slovenije, 2003. 144 str.
6. Dearden Steven, McDonald Frank: European Economic Integration. 2nd edition. London : Longman Group Limited, 1994. 350 str.
7. Đerić Ljiljana: Cefta - po jubileju slovo. Delo, Ljubljana, 5. julij 2003, str. 1.
8. Đerić Ljiljana: Članice zadovoljne z medsebojno trgovino. Delo, Ljubljana, 5. julij 2003, str. 1.
9. Guide to European Policies 2000. 6th edition. Rixensart : European Study Service, 2000. 422 str.
10. Hartman Rasto: Evropska skupnost in Jugoslavija. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča, 1990. 167 str.
11. Ješovnik Peter: Evropska unija. Zgodovina, ustanove, politike in evropski model družbe. Koper : Visoka šola za management, 2000. 245 str.
12. Jovanović Miroslav N.: Ekonomika evropske ekonomske zajednice. Boegrad : Savremena administracija, 1985. 231 str.
13. Jovanović Miroslav N.: European Economic Integration. Limits and Prospects. London : Routledge, 1997. 389 str.

14. Jovanović Miroslav N.: International Economic Integration. Limits and Prospects. 2nd edition. London : Routledge, 1998. 446 str.
15. Kovačević Stevo: Evropska ekonomska zajednica i svetska trgovina. Beograd : Naučna knjiga, 1981. 174 str.
16. Kovačević Stevo: Međunarodna ekonomska integracija. Beograd : Naučna knjiga, 1991. 239 str.
17. Kumar Andrej: Mednarodni ekonomski odnosi. Ljubljana : Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča, 1989. 170 str.
18. Ladrech Robert, Wegs J. Robert: Europe Since 1945. A Concise History. 4th edition. New York : St. Martin's Press, 1996. 371 str.
19. Machlup Fritz: A History of Thought on Economic Integration. New York : Columbia University Press, 1977. 323 str.
20. Mileta Vlatko: Međunarodne ekonomske organizacije i integracije. Drugo dopunjeno i prošireno izdanje. Zagreb : ZAGREB, radna organizacija za grafičku djelatnost, Samobor, 1988. 325 str.
21. Vickerman R. W.: The Single European Market. Prospects for economic integration. New York: Harvester Wheatsheaf, 1992. 203 str.
22. Yannopoulos G. N.: Customs Unions and Trade Conflicts. The Enlargement of the Community. London : Routledge, 1988. 184 str.

VIRI

1. European Commission: Eurostat Yearbook 2002. Seventh edition. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002. 455 str.
2. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Druga knjiga I - Na. 2. ponatis. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1991. 1030 str.
3. Slovenija - članica Evropske unije?. Ljubljana : Urad Vlade RS za informiranje, 2003.
4. Statistični letopis Republike Slovenije 2002. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2002. 659 str.

5. Verbinc France: Slovar tujk. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1968. 770 str.

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV IN SIMBOLOV

BDP - bruto domači proizvod

BiH - Bosna in Hercegovina

CEFTA - Srednjeevropski prostotrgovinski sporazum (Central European Free Trade Agreement)

EFTA - Evropska cona svobodne trgovine (European Free Trade Area)

EGS - Evropska gospodarska skupnost

ES - Evropska skupnost

ESPJ - Evropska skupnost za premog in jeklo

EU - Evropska unija

EU - 15 - 15 članic Evropske unije

EUR - 11 - evro območje z 11 državami članicami (Belgija, Danska, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Finska)

EURATOM - Evropska skupnost za atomsko energijo (European Atomic Energy Community)

PPP - pariteta kupne moči (Purchasing Power Parity)

PPS - standardi kupne moči (Purchasing Power Standards)

SEV - Svet ekonomske vzajemnosti

VB - Velika Britanija

WTO - Svetovna trgovinska organizacija (World Trade Organisation)

ZDA - Združene države Amerike

: - podatek ni na voljo

-- - nič

* - ocenjena vrednost